

Balkan Türklerinin Atatürk Şiirlerinde Ortak Semboller *Common Symbols in the Poetry of Balkan Turks on Atatürk*

MEHMET ONUR HASDEDEOĞLU*

Öz

Türk milleti, Balkan coğrafyasında hâkimiyet sürdürdüğü altı yüzyıl boyunca bu coğrafyanın kültürü ve sanatı üzerinde derin bir iz bırakmıştır. Türkler ile gayrimüslimler, Osmanlı idaresi altında bu topraklarda yüzyıllar boyu bir arada yaşarlar ancak Fransız İhtilali'nin ardından gayrimüslimlerde gelişen milliyetçilik düşüncesi etkisiyle başlayan ayaklanmalar, Türkler ve gayrimüslimler arasında süregelen huzurun bozulmasına sebep olur. Osmanlı, Balkan Savaşları'nda alınan ağır yenilgi sonucu Meriç Nehri'ne kadarki topraklarını tamamen kaybetse de orada kalan Türkler, varlıklarını sürdürmeye devam ederler. Balkan Türkleri, bu süreçten itibaren bir yandan kültürel kimliklerine sahip çıkarak varlıklarını bu coğrafyada devam ettiren öte yandan Türkiye'de yaşanan bütün gelişmeleri de yakından izlemişlerdir. I. Dünya Savaşı'nın sonunda Anadolu, İtilaf devletleri tarafından işgal edilmeye başlanır. Balkan Türkleri, bu işgallere karşılık olarak Atatürk'ün önderliğinde başlayan Milli Mücadele sürecinde, Anadolu'da yaşanan bütün gelişmeleri yakından takip ederler. Batı emperyalizmine karşı kazanılan bu tarihi zaferle Atatürk, bağımsızlığını kaybetmiş bütün milletler için bir rol model hâline gelir. Atatürk, bu anlamda Balkan Türkleri için çok değerli bir sembol liderdir. Balkanlardaki Türk şairler, hayranlık duydukları Atatürk için yazdıkları şiirleriyle ona olan sevgilerini, saygılarını, minnetlerini ve şükranlarını her daim ifade etmektedirler. Bu çalışmanın amacı, Balkan Türklerinin Atatürk konulu şiirlerindeki ortak sembollerini tespit etmek ve Balkan coğrafyasında hâkim olan Atatürk algısının şiirlerdeki yansımalarını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Balkan Türkleri, Atatürk, şiir, sembol.

Abstract

The Turkish nation has left a significant cultural and artistic legacy in the Balkan region during six centuries of Ottoman rule. This period was marked by the coexistence of Turks and non-Muslims, whose peaceful relations were disrupted by nationalist movements among non-Muslims following the French Revolution. The Balkan Wars further altered the region's demographics, as the Ottoman Empire lost all territories up to the Meriç River; nevertheless, the remaining Turkish populations preserved their cultural heritage and identity. During and after World War I, Balkan Turks closely followed developments in Turkey, particularly the National Struggle led by Mustafa Kemal Atatürk, who became a symbol of resistance and independence. Atatürk's decisive victory against Western imperialism elevated him into a prominent symbolic figure, deeply revered by Balkan Turks. Poetry written by Turkish poets from the Balkans consistently reflects their profound admiration, love, respect, gratitude, and appreciation toward Atatürk. This study seeks to identify the common symbols used in these poems, exploring how the perception of Atatürk as an iconic leader is represented poetically throughout the Balkan region.

Keywords: Balkans, Balkan Turks, Atatürk, poetry, symbol.

* Doç. Dr. / Kastamonu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kastamonu/TÜRKİYE, o.hasdedeoğlu@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4920-2741

Giriş

Osmanlı, Anadolu'da bir beylik olarak kurulduğu 1299 yılından itibaren uyguladığı akılcı fetih ve teşkilatlanma politikaları sayesinde kısa süre içerisinde bir devlet ve ardından da büyük bir imparatorluk hâline gelmiştir. 14. yüzyılda zayıf düşmüş Bizans İmparatorluğu'yla komşu olması nedeniyle genişleme politikasını bu zayıflıktan yararlanarak Bizans'a yaptığı saldırılarla sürdüren Osmanlı, 15. yüzyıla gelindiğinde Balkan coğrafyasında hâkimiyet kazanmıştır. Balkan coğrafyası, merkezi önce Anadolu'da daha sonrasında ise Trakya'da bulunan Osmanlı için Batı Avrupa ile arasında bir köprü ve tampon bölge vazifesi görmesi bakımından her zaman büyük bir önem taşımıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun altı yüzyıl boyunca süren Balkan hâkimiyetini üç temel devre ayırmak mümkündür. Osmanlı'nın Balkanlardaki fetih politikalarıyla hızla ilerlemeye başladığı 14. yüzyıldan 1683 yılında II. Viyana Kuşatması'na kadar süren dönem bu devirlerden birincisi; bu tarihten 1821'de Mora Yarımadası'nda başlayan Yunan İsyanı'na kadarki dönem ikinci ve Yunan İsyanı'nın ardından bütün Balkan coğrafyasına yayılan isyanlarla başlayıp, II. Balkan Savaşı sonunda Meriç Nehri'ne kadar olan bütün toprakların kaybedilişiyle sonuçlanan dönem ise üçüncü ve son devri teşkil eder (Sancaktar, 2011, s. 29).

Özellikle 19. yüzyıl, yüzyıllar boyu Osmanlı hâkimiyetinde olan Balkan coğrafyası için oldukça ağır ve tarihî olaylara sahne olmuştur. Gerek Osmanlı'ya karşı bu bölgede baş gösteren isyanlar gerekse Balkanlara komşu olan Batılı devletlerin dış müdahaleleriyle Osmanlı İmparatorluğu, Balkanlardaki nüfuzunu hızla kaybetmiştir. Bu süreçte birer birer bağımsızlığını ilan eden Balkan devletleri Batı Avrupa'nın ekonomik ve siyasî nüfuzundan bağımsız ulus devletler olarak teşekkül etmiş ancak aristokrat bir sınıftan mahrum olan bu devletler, kısa süre içerisinde Avrupa devletlerinin nüfuzuna girmeye başlamışlardır (Ortaylı, 2010, s. 66). Avrupa devletlerinin genç Balkan devletleri üzerindeki etkisi bu coğrafyada meydana gelecek pek çok kanlı hadiseyi de tetikleyecektir. Böylelikle, 1912'de, Yunanistan, Sırbistan, Bulgaristan ve Karadağ'ın ittifak oluşturarak Osmanlı'ya karşı başlattığı Balkan Savaşı'nda aldığı ağır yenilgi sonucunda Balkanlardaki altı yüzyıllık Türk hâkimiyeti tamamen son bulmuştur.

Balkanlarda Türk varlığı Osmanlı'nın, fethettiği bölgelerde uyguladığı iskân politikası ile kalıcı kılınmış ve bu sayede yüzyıllar boyu devam etmiştir. Özellikle 14. ve 15. yüzyıllarda gerçekleşen fetihlerden sonra Anadolu'daki Türk unsurların, fethedilen bu bölgelere yerleştirilmesiyle bu coğrafyada Türk kültürü hızlı bir şekilde yerleşmiştir. Osmanlı'nın uyguladığı hoşgörüye dayalı yönetim anlayışı sayesinde Balkanlarda yaşayan Müslüman ve gayrimüslim unsurlar arasında uzun yüzyıllar boyu sürecek olan barış ve huzurun temeli

atılmıştır. Ancak 1789 Fransız İhtilali sonrası Avrupa'dan bütün dünyaya yayılan milliyetçilik düşüncesi, 19. yüzyıl itibarıyla bu bölgedeki barış ve huzurun bozulmasına ve gayrimüslimlerin Osmanlı'ya karşı ayaklanmasına sebep olmuştur. Balkan Savaşları esnasında, buradaki Türk unsurlar, gayrimüslimlerin düşmanlıklarına maruz kalmış ve canını kurtarmak isteyen Türkler, bu süreçte kitleler hâlinde Anadolu'ya göç etmişlerdir. Topraklarını terk etmemekte direnen Türkler ise burada kendi kültürel ve millî kimliklerini koruyarak var olma mücadelelerini bugüne kadar sürdürmüşlerdir (Tikici vd., 2009, s. 150).

Balkan devletleri arasındaki huzursuzluk ve karışıklık I. Dünya Savaşı sonrasında da artarak devam etmiştir. Özellikle iki dünya savaşı arasındaki dönem hem Avrupa'da hem de Balkanlarda büyük siyasî ve ekonomik krizlerin yaşandığı bir dönemdir. Bu doğrultuda, I. Dünya Savaşı'ndan hemen sonraki süreçte Balkan devletlerinin tamamı dört temel mesele ile mücadele etmek durumunda kalacaklardır:

- “1. Hem ülke içinde hem de ülkeler arasında ulusal mücadelelerin devam etmesi
2. Kısmen savaş ve zirai meselelerin sebep olduğu yeni ekonomik sorunlar
3. Bolşevik devrimi ve bu devrimin hem uluslararası ilişkiler hem de devletlerin iç politikaları üzerindeki etkileri
4. Osmanlı-Türk, Alman, Rus ve Habsburg büyük güç etkisinin ortadan kalkması neticesinde uluslararası ilişkilerin yeniden düzenlenmesi ihtiyacı” (Jelavich, 2015, s. 143).

Balkan Türkleri, Mondros Mütarekesi'nin ardından Anadolu'da baş gösteren Millî Mücadele'nin her safhasını yakından takip etmişlerdir. Dolayısıyla Mustafa Kemal Atatürk'ün, Batı emperyalizmine karşı başlattığı özgürlük ve varoluş mücadelesi Balkanlarda azınlık durumuna düşen Türklerin gözünde onu büyük bir kahraman, büyük bir bağımsızlık sembolü hâline getirmiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı'nın ardından siyasî olarak yeniden şekillenen Balkanlarda Atatürk'ün ilke ve devrimleri daha iyi anlaşılmıştır. Bütün bu siyasî ve sosyal gelişmeler, Atatürk'ün fikirlerinin öneminin bu coğrafyada daha da çok benimsenmesine ve ona duyulan sevginin her gün artarak devam etmesine imkân sağlamıştır (Hafız, 2004, s. 129).

Bu çalışmada Balkan Türklerinin Atatürk konulu şiirlerinde ön plana çıkan ortak semboller tespit edilerek Balkanlarda Atatürk algısının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın evreni İrfan Ünver Nasrattınoğlu'nun 1993 yılında hazırlayıp yayımladığı *Atatürk İçin Türkiye Dışında Yazılan Şiirler* adlı antolojide yer alan Yugoslavya ve Yunanistan Türklerinin Atatürk konulu şiirleri ile sınırlandırılmıştır. Bu antolojide yer alan Atatürk şiirlerinde ön plana çıkan ortak

semboller tespit edilerek, alt başlıklar altında tahlil edilmiştir. Tespit edilmiş ortak sembollerin tahliline başlamadan önce, şiirleri incelenen şairlerin kısaca tanıtılmasında fayda vardır.

1. Şiirleri İncelenen Şairler Hakkında

1.1. Osman Baymak (1954-2018)

1954 yılında Prizren’de dünyaya gelen Osman Baymak, ilk ve ortaöğrenimini burada tamamladıktan sonra yükseköğrenimini Priştine’de tamamlamıştır. Baymak, Balkan aydınlarının kültürel birikimlerini değerlendirmek üzere dergicilik faaliyetleri yürütmüş önemli bir yayıncıdır. Baymak, kaleme aldığı şiirlerinin yanı sıra yayımladığı derlemelerle Balkanlarda Türk varlığının sesi olmaya gayret gösteren önemli bir isimdir (İsen-İsen Durmuş, 2018a).

1.2. Zeynel Beksac (1952)

1952 yılında Prizren’de dünyaya gelen Zeynel Beksac, ilk ve orta öğrenimini burada tamamladıktan sonra bir süre Hukuk fakültesine devam etmiştir. Bu sıralarda yayıncılığa merak salarak eğitimini yarıda bırakan Beksac, 70’li yılların başlarında *Tan* gazetesinde çalışmaya başlamıştır (Engüllü, 1997c, s. 433). Edebiyata ve şiire küçük yaşlarından itibaren ilgi duyan Beksac, kaleme aldığı şiirleriyle pek çok ödüle layık görülmüştür. Şiirin yanı sıra yayıncılık faaliyetleriyle de ilgilenen Beksac, Kosova’da yayımlanan pek çok Türkçe yayın organında yöneticilik faaliyetlerinde bulunmuştur (İsen Durmuş, 2018).

1.3. Arif Bozacı (1944)

Priştine’de doğan ve ilk ve ortaöğrenimini burada tamamlayan Arif Bozacı, Priştine Yüksek Pedagoji Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden mezun olduktan sonra Priştine Belediyesi’nde memur olarak göreve başlamıştır. Daha sonra politikaya atılan ve bu sahada uzun yıllar aktif rol oynayan Bozacı, 2008 yılında Uluslararası Barış Federasyonu’na Kosova ve Balkan Barış Elçisi olarak seçilmiştir. Arif Bozacı, şiirleriyle çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından pek çok kez ödüle layık görülmüş önemli bir sanatçıdır (İsen-İsen Durmuş, 2018b).

1.4. Mürteza Büşra (1946-2022)

1946’da Priştine’de doğan Mürteza Büşra, ilk ve ortaöğrenimini burada tamamladıktan sonra Yüksek Pedagoji Okulundan mezun olmuştur. Priştine Radyosu Türkçe Bölümü’nde çocuk programları hazırlayan şairin 1978 yılında yayımlanan *Sevgiler* adlı bir şiir kitabı vardır (Biyografya, 2025).

1.5. Süleyman Brina (1935-1994)

1935'te Prizren'de doğan Süleyman Brina, Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Şarkiyat Bölümü'nden mezun olduktan sonra öğretmen olarak meslek hayatına başlamıştır. Brina, 1969 yılında Kosova'nın en önemli Türkçe yayın organlarından *Tan* gazetesinin kuruculuğunu üstlenmiştir. Daha sonra politikaya atılarak bu sahada aktif rol oynayan ve Türk halkının sorunlarının çözümü için ciddi çaba sarf eden Brina, hayatı boyunca Türkiye ile Kosova arasındaki bağların güçlenmesi için de gayret göstermiştir (Yener, 2021).

1.6. Avni Engüllü (1947-2024)

1947'de Üsküp'te dünyaya gelen Avni Engüllü, Nikola Karev Öğretmen Okulu'ndan 1967'de mezun olmasının ardından öğretmenlik mesleğine başlamıştır. Engüllü, öğretmenlik mesleğini bir süre devam ettirdikten sonra, Üsküp Radyosu Türkçe Yayınlar Bölümü'nde gazeteciliğe başlamıştır. Küçük yaşlarından itibaren şiire ilgi duyan Engüllü, yayımladığı şiir kitaplarıyla Makedonya'nın önde gelen Türk şairlerinden biri olarak ön plana çıkmıştır (Gürel, 2019, s. 28-34).

1.7. Suat Engüllü (1950-2023)

Avni Engüllü'nün kardeşi Suat Engüllü, 1950 yılında Üsküp'te doğmuştur. Nikola Karev Öğretmen Okulu'ndan 1968'de mezun olan Suat Engüllü, ailesinin maddi durumu dolayısıyla Kliment Ohridski Eğitim Yüksekokulu Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki eğitimini yarıda bırakarak, Üsküp Radyosu Türkçe Yayınlar Servisinde çalışmaya başlamıştır. Sanatçı bir aileden gelen ve edebiyata şiirle başlayan Engüllü'nün pek çok şiir kitabı mevcuttur (Gürel, 2025, s. 2-4).

1.8. Nimetullah Hafız (1939)

Prizren'de dünyaya gelen Nimetullah Hafız, ilk ve ortaöğrenimini burada tamamlamasının ardından *Birlik* gazetesinde gazetecilik hayatına başlamıştır. Saraybosna Üniversitesi Filoloji Fakültesi Şarkiyat Bölümü'nü bitirerek Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Şarkiyat Bölümü'nde akademik hayata başlayan Hafız, doktora eğitimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde "Prizren Türk Halkı Edebiyatı ve Ağız Hususiyetleri" başlıklı teziyle tamamlamıştır. Akademisyenliğinin yanı sıra *Çevren* dergisinde yayın yönetmenliği yapan Hafız, kaleme aldığı şiirlerinde Kosova'nın folklorik unsurlarını ön plana çıkarmayı amaçlamıştır (İsen-İsen Durmuş, 2018c).

1.9. Hasan Mercan (1944-2006)

1944 yılında Prizren’de doğan Hasan Mercan, Üsküp’te Türk edebiyatı ve pedagoji eğitimi almıştır. Bir yandan edebiyat diğer yandan gazetecilik faaliyetini sürdüren Mercan’ın çok sayıda eseri vardır. Şiirlerinin yanı sıra çocuk edebiyatına yaptığı katkılarla da Kosova’nın önde gelen aydınlarından olan Mercan’ın pek çok eseri farklı dillere de çevrilmiştir (İsen-İsen Durmuş, 2018d).

1.10. Şükrü Ramo (1918-1988)

1918’de İştip’te dünyaya gelen Şükrü Ramo, ilk ve ortaöğrenimini burada tamamladıktan sonra Üsküp’te Felsefe Fakültesi’ne gider ancak II. Dünya Savaşı dolayısıyla eğitimi yarım kalır. 1945 yılında *Birlik* gazetesinin başyazarı olarak göreve başlayan Ramo, bu görevini on sekiz yıl boyunca sürdürür. Savaştan sonra duyulan öğretmen ihtiyacının kısa sürede karşılanabilmesi amacıyla kurulan Türk Öğretmen Kursları’nda ders veren Ramo, 1964’ten sonra politikada da aktif rol oynamıştır (Engüllü, 1997b, s. 147). Edebiyata savaş yıllarında şiirle başlayan Şükrü Ramo, şiirin yanı sıra edebiyatın farklı türlerinde de eserler kaleme almıştır (Özdoğan, 2019).

1.11. Altay Suroy (1949)

Prizren’de dünyaya gelen Altay Suroy, ilk ve ortaöğrenimini burada tamamladıktan sonra Priştine Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olur. Hukuk alanında avukatlık, yargıçlık ve savcılık görevlerinde bulunan Suroy, meslek hayatının yanı sıra edebiyatla da yakından ilgilenir. Suroy, yayımladığı şiir kitaplarıyla pek çok ödüle de layık görülmüştür (İsen-İsen Durmuş, 2018e).

1.12. Bayram İbrahim Rogovalı (1947)

1947’de Prizren’de doğan şair, Prizren Öğretmen Okulu’nda Türkçe öğrenim gören ilk nesil öğrencilerindendir. Rogovalı, felsefeye duyduğu yakın ilgi dolayısıyla Saraybosna Üniversitesi Felsefe Fakültesi’ne bir süre devam etse de maddi imkânsızlıklar dolayısıyla eğitimini yarıda bırakıp Prizren’e dönmek zorunda kalır (Engüllü, 1997a, s. 410). Kosova’da Türkçe yayın yapan *Tan* gazetesinin ilk gazetecilerinden olan Rogovalı, ilk gençlik yıllarından itibaren şiirle ilgilenmeye başlamış ve yazdığı şiirleriyle Kosova Türklerinin sesi olmuştur (İsen-İsen Durmuş, 2018f).

1.13. İskender Muzbeg Şefikoğlu (1947)

Prizren’de doğan İskender Muzbeg Şefikoğlu, Prizren Öğretmen Okulu’ndan ve Priştine Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olmuştur. Süleyman

Brina ve Bayram İbrahim Rogovalı ile birlikte, *Tan* gazetesinin kurucularından biri olmuş ve gazetenin eğitim, kültür ve sanat sayfalarını yönetmiştir. Prizren’de avukatlık mesleğini sürdüren Şefikoğlu, bugüne kadar pek çok şiir kitabına da imza atmıştır (İsen-İsen Durmuş, 2018g).

1.14. Nusret Dişo Ülkü (1937-2022)

1937 yılında Prizren’de dünyaya gelen Nusret Dişo Ülkü, ilk ve orta öğrenimini bu şehirde tamamladıktan sonra bir süre öğretmenlik yapmış ve ardından gazeteciliğe başlamıştır. Yayınladığı çocuk dergileri ve şiirleriyle Kosova çocuk edebiyatının önde gelen isimlerinden biri olan Ülkü’nün pek çok şiir kitabı yayımlanmıştır (Gürel, 2024, s. 134-135).

1.15. Sabit Yusuf (1957-2007)

1957 yılında Gostivar’da doğan Sabit Yusuf, ilk ve orta öğrenimini burada tamamlayarak, bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra ticaretle de uğraşmıştır. Bazı özel radyoların Türkçe yayınlarında spikerlik ve *Birlik* gazetesinde muhabirlik yapan Yusuf, küçük yaşlarından itibaren edebiyat ve tiyatroyla yakından ilgilenmiş ve hem çocuklar hem de yetişkinler için çeşitli eserler kaleme almıştır (İbrahim, 2001, s. 811).

1.16. Rahmi Ali (1941)

1941’de Gümülcine’nin Çepelli köyünde dünyaya gelen Rahmi Ali, ilköğrenimini burada tamamlamasının ardından Türkiye’ye gelerek Malatya Akçadağ Öğretmen okulundan mezun olmuştur. Öğretmenlik mesleğini Batı Trakya’da emekli olana kadar sürdüren Ali, Batı Trakya Türkleri edebiyatının en aktif isimlerinden biridir. Ali, şiirlerinin yanı sıra kaleme aldığı hikâye, masal, günlük, roman, eleştiri ve makaleleriyle hâlen Batı Trakya’daki Türk azınlıkların sorunlarını dile getirmektedir (Çetin 2018a; Sağlam, 1997d, s. 98).

1.17. Hüseyin Alibabaoğlu (1936-2013)

1936’da İskeçe’nin Gökçeler köyünde doğan Hüseyin Alibabaoğlu, ilk ve ortaöğrenimini burada tamamladıktan sonra Türkiye’de Aydın Ortaklar Öğretmen Okulu’ndan mezun olur ve İskeçe’ye dönerek öğretmenlik hayatına başlar. Türk kuruluşlarında aktif rol oynayan, Alibabaoğlu, bu çalışmaları dolayısıyla cezalandırılarak, öğretmenlik mesleğinden azledilir. Yunanistan Türk çocuk edebiyatının en önemli isimlerinden biri olarak kabul edilen Alibabaoğlu, 2013 yılında hayata gözlerini yummuştur (Sağlam, 1997b, s. 90).

1.18. Naim Kâzım (1945)

Gümölcine'nin Büyük Müsellim köyünde dünyaya gelen Naim Kâzım, ilk ve ortaöğrenimini burada tamamladıktan sonra Türkiye'de Antalya Aksu ve İstanbul Ortaköy Öğretmen okullarında öğrenim görmüştür. Gümölcine'ye dönüşünde öğretmenlik yapmasına izin verilmediği için köyünde çiftçilik yaparak geçimini sağlayan Kâzım, edebiyatla da yakından ilgilenmiştir. Kaleme aldığı deneme, eleştiri ve şiirler bugüne kadar pek çok farklı ülkede yayımlanmış ve Kâzım bu sayede Batı Trakya Türklerinin problemlerini geniş çevrelere duyurmayı başarmıştır (Çetin 2018b).

1.19. Hüseyin Salihoğlu (1936)

1936 yılında Rodop'un Koyundere köyünde dünyaya gelen Hüseyin Salihoğlu, öğrenimini burada tamamladıktan sonra öğretmenliğe başlar ve 1997 yılında emekli olana kadar mesleğini sürdürür. Salihoğlu, halk şiiri kalıplarını kullanarak kaleme aldığı şiirleriyle Batı Trakya Türklerinin gündelik yaşantılarını, özlemlerini, sorunlarını dile getirmeyi başaran önemli bir şairdir (Sağlam, 1997c, s. 133).

1.20. Ali Rıza Saraçoğlu (1938-1994)

1938'de Gümölcine'de dünyaya gelen Ali Rıza Saraçoğlu, ilk ve orta öğrenimini burada tamamladıktan sonra babasının mesleğini devam ettirmek üzere saraçlığa başlar. Küçük yaşlarından itibaren edebiyatla ve bilhassa şiirle de ilgilenmeye başlayan Saraçoğlu'nın kaleme aldığı şiirler, Yunanistan'da çıkan Türkçe yayın organlarının yanı sıra Türkiye ve Yugoslavya'da da yayımlanır. Şiirlerinde yoğun olarak Batı Trakya Türklerinin yaşadığı sıkıntıları dile getiren Saraçoğlu, bu yönüyle "Batı Trakya Türklerinin Milli Şairi" olarak tanınmıştır. Saraçoğlu, 1994 yılında geçirdiği bir rahatsızlık sonucu hayata gözlerini yummuştur (Sağlam, 1997a, s. 86).

1.21. Mustafa Tahsin (1942-2018)

1942 yılında İskeçe'nin Kireççiler köyünde doğan Mustafa Tahsin, ilköğrenimini burada tamamladıktan sonra Konya İvriz Öğretmen Okulu'ndan mezun olmuştur. Kireççiler'e dönerek öğretmenlik mesleğine başlayan Tahsin, mesleğinin yanı sıra yazdığı şiir, hikâye, günlük, deneme, çeviri ve inceleme yazılarıyla Batı Trakya Türklerinin sesi olmayı başarmış önemli bir isimdir (Hafız, 2020, s. 270).

1.22. Sevkan Tahsinoğlu (1972)

1972’de İskeçe’nin Kireççiler köyünde dünyaya gelen Sevkan Tahsinoğlu, ilköğrenimini burada tamamladıktan sonra, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü’ne girer. Şiirlerinde insana ait çeşitli duyguları işleyen Tahsinoğlu’nun eserleri Yunanistan, Türkiye, Azerbaycan ve Bulgaristan’daki çeşitli dergilerde yayımlanmıştır.

Yukarıda adları yer alan şairlerin yanı sıra, *Atatürk İçin Türkiye Dışında Yazılan Şiirler* antolojisinde şiirleri yer alan Özbeyin Aksoy, Vefki Hasan, İsmet Jable, Bahise Potok, Aydın Ahmet, Ali Halil ve Mustafa Yılmazkaya adlı şairlerin hayatları ve eserleri hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamıştır.

2. Şiirlerde Öne Çıkan Ortak Semboller

TDK Türkçe Sözlük’te “*Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret, remiz, rumuz, timsal, simge*” (1998, s. 1937) şeklinde açıklanan “sembol”, insanlık tarihi boyunca sözlü, yazılı veya görsel anlatılarda, anlatılmak isteneni gerek daha somut biçimde ifade edebilmek gerekse verilmek istenen mesajı gizlemek adına kullanılan en önemli unsurlardan biri olarak ön plana çıkar. Zaman içinde kalıplaşan ve belli kavramları/olguları bünyesinde toplayarak nesilden nesle taşıyan semboller, bu yönüyle insanlık ve medeniyet tarihinin en önemli taşıyıcı unsurlarından birisidir. “*Nitekim, Yunancadaki ‘symbolon’ ve Latincedeki ‘symbolus’ kelimesinden türeyen ‘sembol’ kelimesi, fonksiyonuna uygun olarak ‘taşıyan’ anlamına gelmektedir*” (Taşpınar, 2023, s. 4).

Çalışmanın bu bölümünde, İrfan Ünver Nasrattınoğlu’nun *Atatürk İçin Türkiye Dışında Yazılan Şiirler* antolojisinde yer alan Balkan Türklerinin Atatürk şiirlerinde kullanılan ortak semboller tespit edilerek alt başlıklar hâlinde analiz edilmiştir (1993).¹ Kazandıkları anlamlar arasındaki ortaklıkların daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla, tespit edilen semboller “Liderlik-Yol Göstericilik Sembolleri”, “Yaşam Kaynağı-Sonsuzluk Sembolleri”, “Ruh-Ölüm Sembolleri”, “İlke ve Devrim Sembolleri” ve “Sevgi-Aşk Sembolleri” olmak üzere beş başlık altında sınıflandırılmıştır. Şiirlerde kullanılan ortak sembolik unsurların toplu bir şekilde görülebilmesi amacıyla çalışmanın sonuna bahsi geçen sembollerin geçtiği şiirler ve şairlerinin listelendiği bir tablo eklenmiştir (bk. Tablo 1).

2.1. Liderlik-Yol Göstericilik Sembolleri

Atatürk konulu şiirlerinde Balkan Türklerinin sıklıkla Atatürk’ün yol göstericiliği ile onun Türk milletine liderlik edişine vurgu yaptıkları görül-

¹ Bu bölümdeki şiir alıntıları bu eserden yapılmıştır. Alıntıların sonunda verilen sayfa numaraları, eserin belirtilen baskısına aittir.

müştür. Yapılan incelemede, şairlerin Atatürk'ün bu yönünü çeşitli sembollerle somutlaştırmak istedikleri ve kullandıkları sembollerde belli bir ortaklığın söz konusu olduğu açık biçimde ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda, şairlerin şiirlerinde yer verdikleri “ışık-aydınlık”, “güneş” ve “ay-yıldız” sembolleri, Atatürk'ün liderlik vasfı ile onun Türk milletine yol göstericiliğini işaret etmektedirler.

2.1.1. Işık/Aydınlık

Balkan Türklerinin şiirlerinde en sık kullanılan ortak sembol, “ışık” ve “aydınlık” sembolleridir. *Larousse Semboller Sözlüğü*'nde “*Yüksek ilahiyatın, inancın, gerçeğin, bilincin ve yaşamın sembolü*” (2023, s. 292) olarak tanımlanan ışık; yıldızları, gözleri, parladığı meşaleleri aşan en uç değer olarak ifade edilmektedir. Bu tanımlamaya uygun olarak, Atatürk'ün Türk milletine önderliği, onun Batı emperyalizmine karşı başlattığı özgürlük mücadelesi ile onun ilke ve devrimleri şiirlerde hep ışık ve aydınlık kelimeleriyle sembolleşmiştir. Bilhassa Arif Bozacı'nın şiirlerinde bu kavramların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Onun “Atatürk” başlıklı şiirinde ışık ve aydınlık sembolleri şu mısralarda yer almıştır:

Otuziki bahar açtı güneşsiz gözlerinde

Bir gül kaldı senden solmayan pencerimizde aydınlıklar

(...)

Ağaçlara uzar sürececek sevgin ve yenilenir soluğumuzla

Tüm gözler senin ışığına dönük – On Kasımlar

(...)

İşildar resmin dünyanın barış aynasında (s. 159)

Bozacı'nın On Kasım için yazdığı bu şiirde, ölümünün üzerinden geçen otuz iki yılda onun ilke ve devrimlerinin Türk dünyası için hâlen bir ışık kaynağı olduğu ve onun aydınlık fikirlerinin bütün Türkler için yol gösterici olduğu vurgulanmaktadır. Şairin “Atatürk'ü Anarken” şiirinde geçen “*Kafamıza uçuyor sonsuz bir aydınlık yol/Özgürlüğümüz gökçe bir yer*” (s. 160) mısralarında da benzer sembollerin kullanıldığı görülmektedir. Şairin 1991'de kaleme aldığı “Sevgin Yunus'un Yağmurudur” şiirinde vurgulanan ana düşünce, Atatürk'ün sadece Türkiye Türkleri değil, bütün Türk dünyası için bir ışık kaynağı olduğudur:

Barışçı düşüncelerin

Türkiye'nin ışığıdır

(...)

Senin insanseverliğin

Türklüğün gündüzüdür

(...)

Ata'mızın alnımızdadır ışığı (s. 162)

Yukarıdaki mısralarda görüleceği üzere Atatürk'ün hümanist fikirleri ve ülküsü, Türkiye'nin ışığı olmuş, ona yol göstermeye devam etmektedir. Atatürk ilke ve devrimlerini benimseyen Türk milleti için bu fikirlerin ufuk açıcı olduğu vurgulanmıştır. Şairin “Yaşayan Bir Yeşildir Ülkün” ve “İçimizdeki Çiçek” şiirlerinde yine benzer semboller ekseninde aynı düşüncelerin ortaya konduğu dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda Arif Bozacı'nın, “Atatürk” konulu şiirlerinde aydınlık ve ışık sembollerine sıklıkla yer vererek Ulu Önder'in yol gösterici niteliğini vurgulamayı amaçlamış olduğu açık biçimde görülmektedir.

Suat Engüllü, “Doğumunun Yüzüncü Yılında” şiirinin ilk mısrasını teşkil eden “*Samsun'a ayak basmanla başladı ya aydınçağ*” (s. 169) cümlesi ile Atatürk'ün başlattığı Millî Mücadele'nin Anadolu'daki esaret karanlığını ortadan kaldırarak Türk milletine aydınlık bir gelecek armağan ettiğini ifade etmektedir. “Atatürk” şiirinde, onun açtığı yolun ve devrimlerinin sayesinde karanlığın perdesini kaldırdığını söyleyen Bahise Potok da şiirinin son mısrasında “*Atatürkçülük sönmez bir ışık*” (s. 183) diyerek onun ülküsünün güçlü temellere dayandığını ve Türk milletinin ufkunu aydınlatma özelliğini asla yitirmeyeceğini vurgular. Bayram İbrahim Rogovalı'nın Atatürk'ün ölüm yıldönümü için yazdığı “*Kalbimizde Sen Büyüyorsun*” şiirinde ise Atatürk'ün fikirlerinin Türk milletinin ışığı olduğu, şu mısralarda sembolik biçimde anlatılmıştır:

Yıldızlar hayatın son namazını kılarken

Sen gül gül ışık gözlerimizde

(...)

Işık ışık içimizde büyüyen

Sevgi elmalarını insanlara böleceğiz

(...)

Kalbimizde her sabah sen büyüyorsun

Pırıl pırıl ey Atatürk... (s. 191)

Yukarıda alıntılanan mısralarda Atatürk ve onun barışçıl fikirlerinin Türk milletinin dünya üzerinde barış içinde yaşamasının ve medeniyet yolunda yükselişinin yegâne ilham kaynağı olduğu vurgulanmaktadır. İskender Muzbeg Şefikoğlu'nun On Kasım için yazdığı “*Kimi Kere*” şiirinde ise “ışık” ve

“aydınlık” kelimelerinin Atatürk’ün manevi varlığını sembolize ettiği görülmektedir:

*Kimi kere
Bu göçen kuşlar da bana
Anlatır göçüşlerini
Sonra da kalan ışıklar parıldar
Aydınlık olur yollar
Işık kaplar her yeri (s. 194)*

Göçen kuşlar burada Atatürk’ün dünya üzerindeki bedensel varlığının sona erişini ve onun ebediyete intikalini sembolize ederken; kalan ışıkların parlaması, onun fikirlerinin ve Türk milletine bıraktığı en büyük armağan olan Cumhuriyetin önemini ifade etmektedir. Hüseyin Salihoğlu’nun “Atatürk” başlıklı şiirinde yer alan “*İter bizi dinçliğe,/O’nun parlak sözleri.*” (s. 222) mısraları ile Atatürk’ün fikirleri ve söylemleriyle yeni nesillerin yolunu aydınlatan bir kılavuz olduğu vurgulanmaktadır. Ali Rıza Saraçoğlu’nun “Dörtlükler”inin ikincisinde yer alan “*Sönmeyen ışık Büyük Atatürk*” (s. 223) mısrası ise onun Türk milleti için asla tükenmeyecek ve Türk milletinin yolunu aydınlatacak bir ışık kaynağı olduğunun işaretidir. Nitekim Saraçoğlu, “Atam” şiirinin son bendinde “*Ata’m! SENİN ülkün aydınlatır yolumuzu gün be gün;/Kanıdasın! İzinden giden Batı Trakya Türk’ünün...*” (s. 226) mısraları ile Atatürk’ün fikirlerinin sadece Türkiye Türkleri için değil, Batı Trakya Türkleri için de sonsuz bir ışık kaynağı olduğunu ifade etmektedir. Bu doğrultuda “ışık” ve “aydınlık” sembollerinin Balkan Türklerinin şiirlerinde Atatürk’ün özellikle manevi varlığının, fikirlerinin, ilkelerinin ve inkılaplarının hem Türkiye Türkleri hem de Balkan Türkleri için bir yol gösterici olduğunu vurgulamak için sıklıkla kullanılması dikkat çekmektedir.

2.1.2. Güneş

Balkan Türklerinin “Atatürk” konulu şiirlerinde “güneş” sembolünün kimi zaman “ışık” ve “aydınlık” sembolleri ile birlikte kimi zaman ise bu sembollerden bağımsız olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Güneşin semboller dünyasındaki yeri *Larousse Semboller Sözlüğü*’nde “*Işık, ısı ve yaşam kaynağı olan Güneş, kral gezegendir; kendisi parlayan şeyin, hayırlı ve aydınlık gücün, pırıldayan etkinin sembolüdür.*” (2023, s. 251) şeklinde tanımlanır. Güneş, yüklendiği bütün bu olumlu sembolik anlamlar dolayısıyla yüzyıllar boyunca edebî eserlerde gücü ve liderliği somutlaştırmak adına sıklıkla kullanılagelmiştir. Ahmet Hamdi Tanpınar, güneşin özellikle Klasik Türk şiirinde hükümdarın vasıfları etrafında şekillenen sembolik anlamını şu cümlelerle

özetler: “Ortaçağ hayallerinde hükümdar daima güneştir. Onun gibi kendi menziline ağır ağır yürür. Rastladığını aydınlatır. Gül, bulunduğu yeri, tıpkı güneş gibi parıltısıyla bir merkez, bir nevi saray yapar. Hayvanlar âleminde aslanın hükümdarlığı da yüzü güneşe benzediği içindir. Böylece hükümdara, dolayısıyla güneşe benzeyen sevgili, onun unvan ve vasıflarını, kudretlerini elbette ki taşıyacaktır.” (2003, s. 6) Atatürk’ün pek çok şair tarafından güneşe benzetilmesi, Tanpınar’ın bu tespitini doğrular niteliktedir.

Atatürk, kısa ömrüne sığdırdığı büyük başarılarının yanı sıra fikirleriyle yol gösterici bir lider olması dolayısıyla pek çok şair tarafından “güneş” sembolü ile özdeşleştirilmiştir. Balkan Türklerinin Atatürk konulu şiirlerinde de en çok karşılaşılan ortak sembol, hiç şüphesiz, güneştir. Arif Bozacı’nın “Atatürk” şiirinde güneşin, şu mısralarda Atatürk’ün devrimci fikirlerini sembolize etmek için kullanıldığı görülmektedir:

*Mavi dağlar sığınırken usuna
Bakışlarının ufkunda güneşler doğardı hep
Dal verecek ağaçlara uzanan elindi ulusuna
Devriminin güneşinden doğdu o şanlı Cumhuriyet (s. 159)*

Atatürk’ün ileri görüşlülüğü ve fikirlerinin aydınlığı, onun baktığı yönün ufuklarında hep güneşlerin doğuşu ile ifade edilirken onun ilke ve devrimlerinin en mücessem hâli olan Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu, Atatürk’ün devrim güneşi şeklinde sembolleştirilmiştir. Bozacı, “Yaşayan Bir Yeşildir Ülkün” şiirinde de benzer şekilde “Devrimin gömülmez bir güneştir” (s. 163) mısrası ile onun devrimlerinin büyüklüğünü, güneşin ölümsüzlüğü ile somut biçimde ifade eder. Şair, “İçimizdeki Çiçek” şiirinde ise Atatürk’ü güneş şeklinde nitelemiştir:

*Odamdaki fotoğrafına
Sığmıyor aydınlığın
Gözlerinde kuşların gülüşü
Türkiye’nin güneşi (s. 164)*

Bayram İbrahim Rogovalı’nın “Ağlıyoruz Ardınıza” şiirinde Atatürk’ün devrimleri ve fikirleri yine güneş sembolü ile özdeşleştirilir:

*Üstümüze güneşler ışıyor üstünüzden
Ellerimiz sımsıcak
(...)
Usunuz güneşti.
O güzel güneşler şimdi usumuzda
Sabah sabah doğuyor (s. 192)*

Atatürk'ün devrimleri, fikirleri ve onun kurduğu bağımsız Türkiye Cumhuriyeti, Nusret Dişo Ülkü'nün yazdığı “Ağıt”ta “*Masmavi göklerde bir güneş pırıl pırıl parlardı*” (s. 198) mısrasında sembolik bir anlatımla dile getirilir. Şükrü Ramo, “Rahat Olsun Kurduğun Türkiye” şiirinde “*Vaktiyle senden emir alan savaşçılar/Yırttılar güneşi örten bulut perdesini*” (s. 187) mısraları ile Türk milletinin kaderini ve aydınlık geleceğini güneşe; milletin özgürlük ve geleceğine vurulmak istenen esaret zincirini ise karanlık bulutlara benzetir. Atatürk önderliğinde kazanılan Kurtuluş Savaşı, şairin şiirinde bu şekilde sembolize edilir.

Aydın Ahmet, bağımsızlığını kaybeden Batı Trakya Türklerinin acılarını dile getirerek Atatürk'e seslendiği “Ata'ya Çağrı” şiirinde Türklüğün Ulu Önderini güneşe benzeterek “*Gel Atam! Bir güneş misali Rodoplar'dan parlayarak gel*” (s. 215) diye haykırır. Bu mısradan anlaşılacağı üzere ölümünün ardından dahi fikirleriyle ve bağımsızlık idealiyle Atatürk, bu coğrafyada bağımsızlığını yitirmiş bütün Türkler için bir güneş gibi hâlen parlamaya devam etmektedir. “Atatürk” adlı şiirinde, Atatürk'ün hayatını destansı bir üslupla anlatan Hüseyin Alibabaoğlu da Kurtuluş Savaşı'ndaki eşsiz liderliğini güneş sembolü ile ifade eder:

*Samsun'a ayak bastı
Türklüğün tuttuğu yastı
Bir güneş gibi doğdu vatana
Selam verdi toprak altında yatana* (s. 218)

Ali Halil'in “Atatürk'e” şiirindeki şu kıta da Hüseyin Alibabaoğlu'nın yukarıda alıntılanan mısralarındakine benzer duygu ve düşünceleri, aynı sembolik anlatımla ortaya koyması bakımından ortaklık göstermektedir:

*Gökler kara iken gönüller kara,
Sen büyük bir güneş, bir vatan oldun
Bizi götürdün bir ilkbahara
Her şeyi yeniden yaratan oldun.* (s. 219)

Ali Rıza Saraçoğlu, “Dörtlükler”inin üçüncüsünde Atatürk'ü “sabahın müjdecisi” ve “ebedî şafak” olarak niteledikten sonra Atatürk'ün liderlik vasıflarını ve bütün Türk milleti için vazgeçilmez bir yol gösterici olduğunu güneş sembolüyle ifade eder:

*Mustafa Kemal Paşa, millî heyecandı dün
Ulusal şahlandı... umuttu... imandı dün
Sabahın müjdecisi ebedî bir şafaktı
O, Türk'ün güneşiydi, hep aydınlatacağı... (s. 223)*

Saraçoğlu, “Atanı Tanı Çocuğum” adlı çocuk şiirinde güneş sembolünü “*Güneşidir O, her Türkün*” mısrasında yine aynı anlamda kullanır. Şair, “Batı Trakya Türklüğünden Ata’ya” şiirinde, onun kurduğu Cumhuriyet’in çocukları olarak yeni nesillerin onun izinden gideceğini ve onun açtığı yolda, muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak için hiç durmadan çalışacağına dair duyduğu inancı anlatırken Türkiye Cumhuriyeti’ni Anadolu’dan doğup dünyayı aydınlatacak bir güneş olarak sembolize eder:

Yarın bir kutlu güneş doğacak

Anadolu’yu nura boğacak

Cihan âlem şaşıracak

Karşılara dev bir Türkiye çıkacak (s. 230)

Aydınlığın, gücün, liderliğin ve hayat kaynağının sembolü olarak “güneş”, Balkan Türklerinin şiirlerinde Atatürk’ün liderliğini, bağımsızlık idealini ve fikirlerinin Türk milletine yol gösterici olduğunu ifade etmek için sıklıkla başvurdukları bir sembol olarak ön plana çıkmaktadır. Bu şiirlerde güneş sembolü sadece Atatürk’ün manevi varlığını sembolize etmekle kalmaz, Ali Rıza Saraçoğlu’nun yukarıda alıntılanan mısralarında da görüleceği üzere, Türkiye Cumhuriyeti ile Türk milletinin aydınlık ve parlak geleceğini de ifade eder.

2.1.3. Ay-Yıldız

Ay ve yıldız, ayrı ayrı farklı sembolik anlamlar taşımakla birlikte bir arada kullanıldığında, hiç şüphesiz, Türk bayrağını ve onun kanla kazanılmış bağımsızlık anlamını üstlenerek özel bir sembol hâline gelir. Ay ve yıldızın bir arada, Türk bayrağını sembolize edecek biçimde kullanılış biçimi en açık olarak, Bayram İbrahim Rogovalı’nın “Kızım Ergüneş Atatürk’ü Posta Pullarından Öptü” şiirinde görülür. Şiirde, şairin kızı Ergüneş, Kasım ayında Türkiye’den postalanan edebiyat dergilerinin Atatürk desenli posta pullarını görür ve eğilip pulu öper. Bu sahne şairi derinden etkiler. O esnada ay ışığı pencereye vurmakta, yıldızlar gökyüzünde pırıl pırıl parlamaktadır. Şair, bu manzarayı Türklüğün en önemli bağımsızlık sembolü olan ay-yıldızlı Türk bayrağını hatırlatacak biçimde şöyle tasvir eder:

Kasımdı

İlk bir güz akşamı

Ay vurdu pencereye

Yıldızlar kondu yeşil gözlerine

(...)

Işıklar vardı pencerede

Duvarlara vurmuştu ay yüzünü

Yıldızlar ıslıl ıslıl

Akmıştı gözlerine (s. 193)

Şiirde, şairin kızının pulun üzerindeki Atatürk resmini öptüğü esnada ayın pencereye vurması ve kızın gözlerine yıldızların yansması sembolik olarak ay yıldızlı Türk bayrağını ifade eder. Ali Rıza Saraçoğlu, “Dörtlükler”de Atatürk’ü Türk milletinin yolunu aydınlatan sönmeyen bir ışık olarak tanımladıktan sonra, onu ayı çevreleyen hâleye benzetir:

Sönmeyen ışık Büyük Atatürk

Ay çevresinde o bir hâledir (s. 223)

Pek çok kültürde kusursuzluğu, saflığı ve ruhaniliği sembolize eden hâle ile bu mısralarda Atatürk’ün yol göstericiliği ve büyüklüğü vurgulanmıştır. Yukarıdaki mısralarda ay, Türkiye Cumhuriyeti’ni sembolize eder zira ay, esasında bir ışık kaynağı değildir; o, güneşten aldığı ışığı yansıtır. Bu durumda yukarıda “Güneş” başlığı altında belirtildiği üzere; Atatürk, bir güneş olarak tasvir edilmiştir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti, ondan aldığı ışık sayesinde parlamaktadır. Ay etrafındaki hâle de bu doğrultuda Atatürk’ün ilke ve devrimlerinin kusursuzluğunu sembolize etmektedir.

“Yıldız”, yüzyıllar boyunca edebî eserlerde yüklendiği anlamlar bakımından bütün kültür ve medeniyetler için önemli bir sembol olagelmıştır. “*İnsanların kaderlerinin gökyüzündeki yansımaları ve aynı anda hem var olup hem de yok olabilen yıldızlar, grafik temsillerinin de mükemmelliği ile mutlak olanın, umudun ya da başarının sembolüdürler.*” (Gardin vd., 2023, s. 653). Saraçoğlu, “Batı Trakya Türklüğünden Ata’ya” şiirinde ay ve yıldız Türk milletinin dünya sahnesinde yükselişini ve medeniyet yolunda emin adımlarla ilerleyişini ifade etmek için kullanır:

ATATÜRK adı: Ayın sinesine yazılacak

Yıldızların bâkir taşına kazılacak

Türkün temiz-pak alnı ay’a, yıldızlara degecek

Tanrı, bu asil ırkı mutlaka güldürecek (s. 231)

Şükrü Ramo da Atatürk’ün fikir ve ilkeleri sayesinde Türk’ün kara talihinin değişmesini ve bağımsızlığın ardından milletin umudunun yükselişini yıldız sembolüyle ifade etmiştir:

Kurdun yeni bir yurt Türk milletine

Verdin dümeni yolundan giden kuşağa

Dedin yıldızlar yağacak Anadolu'ya! (s. 188)

Atatürk, Millî Mücadele'nin ardından kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni bilim, kültür ve felsefe temelleri üzerinde inşa etmeye başlamıştır. Egemenliğin kayıtsız, şartsız millete ait olduğunu söyleyerek ilke ve devrimlerini daima millî menfaatleri gözeterek gerçekleştiren Atatürk, devrimlerin hamisinin daima genç ve dinamik kuşaklar olduğu bilinciyle Cumhuriyet'in muasır medeniyetler seviyesine ulaşması yolunda ülkeyi onlara emanet etmiştir. Bu doğrultuda şair, Atatürk ilke ve devrimlerinden ayrılmadığı takdirde Anadolu'da kurulan genç Türkiye Cumhuriyeti'ni parlak bir geleceğin beklediğine inandığını yukarıda alıntılanan mısralar aracılığıyla dile getirmiştir.

Ay ve Yıldız sembolleri Bayram İbrahim Rogovalı'nın şiirinde Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlık sembolü olan ay-yıldızlı bayrağını çağrıştıracak biçimde kullanılırken, Ali Rıza Saraçoğlu ve Şükrü Ramo tarafından Atatürk ilke ve devrimlerinin yol göstericiliği sayesinde yükselen Türkiye'nin muasır medeniyetler seviyesine doğru emin adımlarla ilerleyişini işaret ederler.

2.2. Yaşam Kaynağı-Sonsuzluk Sembolleri

Balkan Türkleri, şiirlerinde Atatürk'ün liderlik vasıfları ve yol göstericiliğinin yanı sıra fikirleriyle ve devrimleriyle de Türk milleti için adeta bir yaşam kaynağı olduğunu ifade etmişlerdir. Şairler Atatürk'ün bu yönünü veciz bir şekilde ortaya koymak amacıyla da çeşitli sembollere başvurmuşlardır. Deniz, ırmak, su, yağmur ve bunlara bağlı olarak mavi renk ile beraber kan, ağaç ve orman sembollerinin, Balkan Türkleri tarafından Atatürk'ün Türk milleti için yaşam kaynağı oluşu ile birlikte onun fikirlerinin derinliğini, enginliğini ve sonsuzluğunu vurgulamak amacıyla kullandıkları tespit edilmiştir.

2.2.1. Mavi/Göz

Balkan Türklerinin Atatürk şiirlerinde gökyüzünü, gerçeği, bilgeliği ve ruhaniliği temsil eden mavi renge, özellikle Atatürk'ün gözlerinin de rengi olduğundan dolayı sık sık yer verilmiştir. Bu sembolik kullanışın en orijinal örneklerinden biri, Süleyman Brina'nın "Ata Dedim Ata Dedim" şiirinde görülmektedir. Altı kıta ve yirmi dört mısradan meydana gelen şiirin her mısrası "Ata dedim ... dedim" şeklinde dizlidir. Her kıtada mısraların yanda üç nokta ile gösterilen üçüncü kelimeleri değişiktir ve bu doğrultuda her kıta kendi içerisinde anlam bütünlüğü teşkil eder. Şiirin dördüncü kıtası ise mavi rengi çağrıştıran unsurları barındırır:

Ata dedim ırmaklar dedim

Ata dedim denizler dedim

Ata dedim gökler dedim

Ata dedim gözler dedim (s. 166)

Şiirin yukarıda alıntılanan kıtasında yer alan ırmak, deniz, gök ve göz; mavi rengi çağrıştıran unsurlardır. Bununla birlikte bu dört unsur, saflığı, temizliği, enginliği ve sonsuzluğu sembolize etmesi bakımından da bir uyum içerisindedir. Bütün bunları birbirine bağlayan şey ise son mısradaki “gözler”dir zira Atatürk’ün mavi gözleri, aynı zamanda onun karakteristik yapısıyla da bütünleşerek başlı başına onu tanımlayan sembolik bir unsurdur. Irmak, deniz ve gökyüzü aynı zamanda Atatürk’ün mavi gözlerinin derinliğini, enginliğini ve bilgeliğini anlam bakımından güçlendirmektedirler. Suat Engüllü’nün “Doğumunun Yüzüncü Yılında” şiirinde mavi renk, Atatürk’ün ilke ve devrimlerinin, bağımsızlık idealinin, engin ileri görüşlülüğünün ve ölümsüzlüğünün bir sembolü olarak kullanılır:

yeni evrenler doğdu sınırsız sevgi dolu

Gökleri masmavi

sonsuz bir erinçtir

gökler de Sen

sular da Sen

mavi de Sen

erinç de Sen (s. 169)

Şiirde Atatürk’ün Samsun’a çıkışıyla Türk milleti için yepyeni ve aydınlık bir çağın başladığını ifade eden Engüllü, onun zaferiyle Anadolu’nun ayağa kalktığını ve yine onun devrimleriyle yepyeni bir Anadolu’nun teşekküle başladığını işaret etmektedir. Bu yeni ve aydınlık Anadolu’nun gökleri ve suları masmavidir. Atatürk, düşmanı bu topraklardan kovmuş ve Türk milletine tertemiz, kirletilmemiş, bağımsız bir vatan armağan etmiştir. Aynı zamanda göklerin ve suların masmavi oluşu, Atatürk’ün bilgeliğini sembolize eder. Vefki Hasan’ın “Ölümsüz İlke” şiiri “*Onur kaynağı Anıtkabir’de/Masmavi denizler gözleri/Atatürk’ün*” (s. 176) mısralarıyla biterken, Atatürk’ün ölümsüzlüğünü ve onun denizler gibi engin fikirlerinin sonsuza kadar var olacağını söylemektedir. Bahise Potok da Atatürk ilke ve devrimlerinin sonsuza kadar var olacağını anlattığı “Atatürk” şiirinde, onun ülkülerini “gök ırmaklar”a benzeter:

Gök ırmaklar gibi bitmez, uludur

Bir Bozkurt gücü vardır ülküsünde (s. 183)

İskender Muzbeg Şefikoğlu'nun "Kimi Kere" şiirinde ise Atatürk, şu mısralarda mavi göz sembolüyle bağdaştırılarak ona duyulan sonsuz sevgi ifade edilmek istenmiştir:

*Bakışlarımız çıkar mavi gözlerden
Bakışlarımız dalar mavi gözlere
Görmeden sezeriz, severiz, sayarız (s. 195)*

Nusret Dişo Ülkü de göklerin enginliği ile Atatürk'ün gözlerinin rengini ve derinliğini "*Yalnız gökler mavi değil, gözlerin de maviydi*" (s. 198) mısrası ile karşılaştırır. Bu karşılaştırma ile şair, Atatürk'ün gözlerinin renginin onun düşüncelerinin derinliğini vurgulamayı amaçlar. Sevkan Tahsinoğlu'nun "Atamın Gözleri" adlı şiiri ise adından da anlaşılacağı üzere Atatürk'ün göz rengini sembolleştirerek ona duyulan ölümsüz sevgiyi anlatan bir şiir olması bakımından dikkat çekicidir:

*Bu kısacık bir şiir
Ata'mın gözlerini anlatan
Ata'mın gözleri mavi
Gökyüzü gibi
Ata'mın gözleri yeşil
Ormanlar gibi
Ata'mın gözleri derin
Denizler gibi
Ata'mın gözleri bitimsiz
Renkler gibi (s. 236)*

Tahsinoğlu, mavi rengin sembolik olarak yüklendiği bütün anlamları, Atatürk'ün gözleri ile bağdaştırarak ifade eder. Şiirde gökyüzünün sonsuzluğu ile denizlerin derinliği Atatürk'ün karakteristik özelliklerini vurgulamak için kullanılmıştır. Bunun yanı sıra yeşil renk ile ormanların derinliği, uçsuz bucaksızlığı ve onun hayat vericilik özelliği bir arada kullanılır. Nitekim Atatürk sadece maviden ibaret değil; o, renklerin sonsuzluğu kadar derindir. Atatürk'ün fikirlerini anlamak ve özümsemek, bir insanın uzun süre düşünmesini, kafa yormasını ve onun derinliklerine inerek kavraması için geniş bir mesai harcamasını gerektirir.

Balkan Türklerinin şiirlerinde mavi renge yer vermeleri ile alakalı en temel ortak yön, Atatürk'ün gözlerinden hareketle onun liderlik vasıflarını, ileri görüşlülüğünü ve fikirlerinin derinliğini vurgulamayı amaçlamış olmalarıdır. Bu şiirlerde, denizlerin, ırmakların, gökyüzünün yüklendiği sembolik anlam-

larla mavi rengin sembolize ettiği unsurlar bir arada kullanılarak Atatürk'ün Türk milleti için eşi bulunmaz bir önder oluşu ön plana çıkarılmıştır.

2.2.2. Kan

Canlılar için hayatî bir sıvı olan kan, bu yönüyle yaşamı ve canlılığı sembolize eder. “Ortaçağ’ın ünlü İslâm hekimi İbn Sina için kan; ateşe, ilkbahara ve mutluluğa tekabül eder: Kırmızının, heyecanın, kalbin sembolikliğini alarak ve asalet, cömertlik, kahramanlık gibi değerlere aracılık ederek kan, üreticilik prensibini yerine getirir ve insan varlığı için mevcudiyetini oluşturan bir eleman olur.” (Gardin vd., 2023, s. 326). Balkan Türklerinin Atatürk şiirlerinde kan, çoğunlukla onun devrimlerinin ve fikirlerinin Türk milletinin hayat kaynağı oluşunu anlatmak için kullanılmıştır. Arif Bozacı’nın “Sevgin Yunus’un Yağmurudur” şiirinde bu sembolik anlatım şu mısralarda görülmektedir:

*Senin insanseverliğin
Türklüğün gündüzüdür
Evrenselliğimizin yeşili
Candamarımızın kanıdır (s. 162)*

Yukarıda Atatürk’ün fikir ve ilkelerinin en temel hususunu teşkil eden barışseverliğinin ve yurtseverliğinin, onun izinden giden Türk milleti için de en temel yaşam kaynağı olduğu ifade edilmiştir. Şair, “Yaşayan Bir Yeşildir Ülkün” şiirinde de Atatürk ilkelerinin Türk milletinin yaşam kaynağı oluşunu yine kan sembolüyle somutlaştırmıştır:

*Barışa karışmış ülkün
Kan gibi yürekten yüreğe gider
İzinde yürüyen barışsever her Türk’ün (s. 163)*

Mürteza Büşra ise “Anadolu” adlı şiirinde Türk milletinin bağımsızlık savaşını “kan” kelimesiyle sembolik biçimde anlatmıştır:

*Kanla büyüyen Cumhuriyetini
Ulusunun parlak göksünde
Demokrasi simgesiyle kurdu Atatürk (s. 165)*

Mondros Mütarekesinin ardından dört bir yanından işgaline başlanan Anadolu, Atatürk’ün önderliğinde bir ölüm kalım mücadelesine girişmiş ve nihayetinde 9 Eylül 1922’de İzmir’den düşmanın denize dökülüşiyle bu mücadeleyi canı ve kanı pahasına kazanmıştır. Atatürk 29 Ekim 1923’te

Cumhuriyeti ilan ederek milletin bu kutsal mücadelesini demokrasi ile taçlandırmış ve yaptığı inkılaplarla Türk halkına ulus kimliğini kazandırmaya gayret etmiştir. Mürteza Büşra, bütün bu süreci “kan” kelimesiyle özetler. Türk milletinin kanıyla yazılan Millî Mücadele destanını Şükrü Ramo da “Atatürk Eseri” şiirinde Mürteza Büşra’ninkine benzer biçimde sembolleştirir:

Dünün kanlı efsane savaş izlerin sonsuz

Kimi gözlerde gamze kiminde oldun bulut (s. 186)

Sabit Yusuf da “Atatürk’ü Anarken” şiirinde “kan” kelimesiyle Türk milletinin bu toprakları korumak uğruna yaptığı kanlı savaşları işaret etmektedir. Şair, Millî Mücadele’de Anadolu’nun düşman işgalinden kurtulması için canını veren şehitlerin döktüğü kanların boşa gitmeyişinin Atatürk’ün askerlik dehası sayesinde olduğunu şu mısralar ile dile getirmiştir:

Anılarımızdan silinmeyen her kanlı savaş

Eskimiş öykülerde kalıyor yavaş yavaş

Yiğitlerin gömütleri Türk toprağında kazılı

Tarihleri Mustafa Kemal’in al kanıyla yazılı. (s. 200)

Yıllar boyu ardı ardına yapılan savaşlarda Türk milletinin vatanın toprak bütünlüğünü korumak uğrunda akıttığı kanlar, Atatürk’ün önderliğinde kazanılan Millî Mücadele ile nihayete ermiş ve onun “Yurtta sulh, cihanda sulh” politikasıyla tarihe gömülmüştür. Böylelikle, yetişen yeni nesiller için dökülen kanlarla yazılan savaşlar tarihi artık sona ermiştir. Bu uğurda yıllar boyunca şehit olanlar, Atatürk sayesinde ebedî uykularında rahat ve huzurlu uymaktadırlar. Dolayısıyla şehitlerin savaşlarda dökülen kanları Türk milletinin yaşam kaynağı olmuştur.

Aydın Ahmet ise Batı Trakya Türklerinin varoluş mücadelelerini sürdürdüğü coğrafyada çektiği sıkıntıları anlatarak Atatürk’e dert yandığı “Ata’ya Çağrı” şiirinde, bağımsızlığını kaybeden Türklerin gördüğü eziyetleri uzun uzun anlatmak yerine “kan” kelimesini kullanmak suretiyle, bütün duygu ve düşüncelerini sembolik biçimde aktarmıştır:

Zincir vurulmuş Hak’kı için hak arayan ellere

Ölüm var, kan var burada, ağıt düşmüş dillere (s. 215)

Türk devletinin bu topraklardan çekilmesinin ardından Yunan esareti altında yaşamaya mahkûm kalan Batı Trakya Türkleri, gasp edilen haklarını dile getirmek istediklerinde, haksız biçimde susturularak gözleri korkutulmak

amacıyla ya tutuklanmakta ya da canlarından olmaktadır. Diğer bir söyleyişle Yunan, baskı ve zulümle Batı Trakya’da varoluş mücadelesi veren Türklerin yaşama hakkını ellerinden almaktadır. Aydın Ahmet, bu coğrafyadaki Türklerin dertlerini dile getirirken bağımsızlık mücadelesinin sembol ismi Atatürk’ün büyüklüğünü de vurgulamıştır.

Balkan Türklerinin Atatürk konulu şiirlerine bakıldığında, şairlerin “kan” kelimesini sembolik anlamda Türk milletinin yaşam kaynaklarını ifade etmek amacıyla kullandıkları görülmektedir. Kanın insanoğlu için hayati bir sıvı olması durumu, Atatürk’ün ilke ve devrimlerinin Türk milletinin bağımsızlığı doğrultusunda hayati önem arz etmesi ile bağdaştırılarak Atatürk’ün ilke ve devrimlerinin Türk milletinin yaşam kaynağı oluşu, şiirlerde “kan” kelimesi ile sembolleştirilmiştir. Bunun yanı sıra “kan” kelimesi, Türk milletinin vatani uğrunda döktüğü kanları ifade etmek için de kullanılmıştır. Aydın Ahmet’in ise kan kelimesine Batı Trakya Türklerinin özgürce yaşama haklarına karşı Yunan baskısının yarattığı korkuyu ve ölüm tehdidini ifade etmek için yer verdiği görülmektedir.

2.2.3. Deniz/Irmak

Deniz; enginliğin, derinliğin ve uçsuz bucaksızlığın sembolüken, dalgalı ve köpüklü deniz, bir fırtınayı, derin içsel çatışmaları ve büyük bir heyecanı sembolize eder. Şükrü Ramo, Atatürk’ü anmak üzere Manastır Askerî Okulu’na gittiğinde sanki Atatürk’ün fiilen huzuruna çıkacakmış gibi büyük bir heyecan içindedir. Heyecandan kalbi hızla çarpan şair, o andaki duygularını şu mısralarla ifade ederken içini adeta fırtınalı bir denize benzetir:

Göğüslerim köpüklü deniz gibi dalgalı

Kalbim gel git uyumuyla atıyor sanki

Manastır ’ın eski Askeriye okulu önünde (s. 187)

Şairin Atatürk’e duyduğu sevgi denizler kadar engin ve derindir. Bu sevginin yarattığı heyecan, Atatürk’ün manevi huzuruna çıktığı esnada yaşadığı heyecanla birleştiğinde denizlerdeki gel-git gibi kalbinin şiddetle atmasına sebep olmaktadır. Sabit Yusuf, “Atatürk’ü Anarken” şiirinde Atatürk’ün ne kadar büyük bir önder olduğunu ve Türk askerinin cesaretini tanımlamak için “deniz” sembolüne başvurmuştur:

Sonsuzluk denen yüceliktir belli olmadan dibi

Yiğitlerin gözleri aydındır dalgalı deniz gibi (s. 200)

Yusuf, yukarıda alıntılanan mısralarda Atatürk’ün yüceliğini dibi bucağı olmayan engin denizlere benzetir. Millî Mücadele’de vatan uğrunda gözünü

kırpmadan canını veren kahraman Türk askerinin de gözleri dalgalı denizler gibi aydındır, zira uğrunda canlarını verdikleri vatan kurtulmuş ve aydınlık günlere kavuşmuştur. Buradaki dalgalı deniz imajı, güneşin dalgalara yansıdığı esnada oluşan pırıltıyı ifade eder ve şair, yiğitlerin gözlerindeki aydınlığı bu pırıltı ile sembolleştirir. Sevkan Tahsinoğlu, “Atamın Gözleri” şiirinde, Atatürk’ün gözlerinin rengi ile onun dehasının derinliğini “deniz” sembolünde birleştirerek sunmuştur:

*Ata'mın gözleri derin
Denizler gibi (s. 236)*

Deniz, şair tarafından gerek mavi rengi gerekse engin ve derin oluşu bakımından Atatürk’ün gözleri ile eşdeğer tutulmuştur. Bahise Potok ise “Atatürk” şiirinde ırmak sembolüyle Ulu Önder’in yüceliğini ırmakların akışının sürekliliği ile ifade etmektedir:

*Gök ırmaklar gibi bitmez, uludur
Bir Bozkurt gücü vardır ülküsünde (s. 183)*

Mavi renkli ırmaklar, bitmeyen akışlarıyla zamanın sürekliliğini, sonsuzluğunu ve önüne geçilmezliğini sembolize etmektedir. Potok, Atatürk’ün büyüklüğünü ve onun iradesinin sonsuz, sınırsız ve önüne geçilmez oluşunu ırmak sembolüne yüklediği bu anlamlar ile somutlaştırmıştır.

Deniz ve ırmak sembolleri, Balkan Türklerinin şiirlerinde Atatürk’ün fikirlerinin, ufkunun ve iradesinin enginliğini ve derinliğini anlatmak için kullanılan ortak sembollerdir. Bu semboller, renkleri itibarıyla da Atatürk’ün gözlerinin rengiyle bağdaştırılmak suretiyle daha güçlü bir temsil kabiliyeti elde etmişlerdir. Deniz ve ırmak, aynı zamanda Atatürk’e duyulan sevginin büyüklüğünü ve derinliğini de işaret etmektedirler.

2.2.4. Su/Yağmur

Dört ana unsurdan biri olan su, pek çok farklı sembolik anlamı taşıması bakımından bütün kültürlerde önemli bir yer teşkil eder. “*İfade ettiği yağmur, deniz, göller, nehirler, kaynaklar ve çağlayanların anlamının aksine su, mükemmel bir kutsal destekleyen, yaşam sembolü, arınma ve yenilenme aracı ve gelişim için bir vaattir*” (Gardin vd., 2023, s. 554-555). Balkan şairlerinin Atatürk şiirlerinde “su”, Atatürk’ün Türk milleti için bir yaşam kaynağı oluşunu sembolize etmektedir. Arif Bozacı, “Atatürk” şiirinde ulu önderi Türk milletinin yüreğine damla damla akarak ona yaşam kaynağı olan bir unsur olarak su ile bağdaştırmıştır:

Her yudum sudan akarsın damla damla yüreğimize

Su boğazımızdan geçene kadar (s. 159)

Her canlının temel yaşam kaynağı sudur. Vücudunun yüzde yetmişinden fazlası su olan insanoğlu, hayatını sürdürebilmek için bu yaşam kaynağını tüketmeye mecburdur. Türk milletine bağımsızlığını kazandırmak suretiyle ona yaşama hakkını sağlayan Atatürk, kurduğu Cumhuriyet'in temelini teşkil eden ilke ve devrimleriyle de Türk milleti için bu hakkın sonsuza kadar devam etmesini sağlayan bir yaşam kaynağıdır.

Arif Bozacı, “Atatürk’ü Anarken” şiirinin ilk mısrasında “*Sen damlasında suyun*” (s. 160) diyerek, aynı sembolizasyonu tekrarlamıştır. Bozacı, “Sevgin Yunus’un Yağmurudur” şiirinde de yağmuru bir sembol unsuru olarak kullanmasının yanı sıra Atatürk’ün “*İçimizde su gibi aziz*” (s. 162) olduğunu söyleyerek onun Türk milletinin yaşam kaynağı olduğunu söylemek istemiştir. Bereketi, bolluğu, huzuru ve barışı temsil eden “yağmur” sembolü yine Arif Bozacı’nın “Sevgin Yunus’un Yağmurudur” şiirinde Atatürk’ün barış, adalet ve merhametini anlatmak için şu şekilde kullanılmıştır:

Senin barışçı ruhun

Yunus ruhunun yağmurudur (s. 162)

Şair, bu mısralar ile Türk tarihinin Atatürk’e uzanan köklerini işaret ederek sefkatin, hoşgörünün ve barışın Anadolu toprağındaki sembol ismi Yunus Emre’nin öğretisinin, bu toprakların yetiştirdiği büyük bir lider olmasının yanı sıra her şeyden önce Atatürk’ün kadim Türk milletinin bir evladı olarak beslendiği yerli ve millî kaynakları vurgulamak ister. Avni Engüllü ve Altay Suroy Receboğlu ise “yağmur” sembolüne Atatürk’ün ölümünden duyulan üzüntüyü anlatmak ve Türk milletinin onun için her 10 Kasım’da döktüğü gözyaşlarını ifade etmek için yer verir.

2.2.5. Ağaç/Orman

Bir sembol olarak “ağaç”, *Larousse Semboller Sözlüğü*’nde şu şekilde tanımlanmaktadır: “*Yaşamın, gelişimin, yenilenmenin, yer ve gök arasındaki bağın, Tanrı ve insan arasındaki ilişkinin mükemmel bir görüntüsü olan ağaç, tüm zamanlardan beri mevsimlerin değişim törenleri ile ilişkilendirilir, bin yıllardan beri Batılı simgelerin merkezinde yer alır*” (2023, s. 20). Balkan şairlerinin Atatürk şiirlerinde ağaç, kimi şiirlerde 10 Kasım’da Atanın ölümüne ağlayan tabiatı ve insanları sembolize ederken kimi şiirlerde ormanla bütünleşerek, Atatürk’ün ufkunun ve dehasının enginliğini sembolize etmek için kullanılmıştır. Arif Bozacı, “Atatürk” şiirinde ağaç sembolüne Ulu Önder’in

Türk milletinin hem yaşam kaynağını hem de onu besleyen köklerini teşkil eden bir unsur oluşunu niteleyecek biçimde yer vermiştir:

*Dal verecek ağaçlara uzanan elindi ulusuna
Devriminin güneşinden doğdu cumhuriyet (s. 159)*

İsmet Jable, On Kasım gelip çatığında, onun yokluğuna tabiatın nasıl üzümlüp gözyaşı döktüğünü “*Bakıyorum ağaçlar titriyor ormanlarda*” (s. 177) mısrası ile ifade etmiştir. Burada ağaç aynı zamanda insanı, orman ise toplumu sembolize etmektedir. Şair, “1973’ün 10 Kasım’ında” şiirinde ise, yaşam kaynağını sembolize eden ağacı, ters bir sembolizasyonla ölüm ile bağdaştırır:

*Sohuyor, bütün ağaçlarda sevgi yaprakları
(...)
Bütün ağaçlar sararıp mahzun kabrine bakıyor
Ağaç kökleri ağlayamazsa titreyecek (s. 178)*

Mevsimlerle ilişkilendirilen ağaç, nasıl ilkbaharda çiçek açarak hayatı ve uyanışı sembolize ediyorsa, sonbaharda yaprak döküşü ile de ölümü sembolize eder. Atatürk’ün hayata gözlerini yumduğu Kasım ayının sonbahar olması dolayısıyla şair, ağaçların titreyişini ve sararmış yapraklarını döküşünü Atatürk’ün ölümüne duyulan üzüntüyle bağdaştırmıştır. Jable, tabiatın ölümü ile de Atatürk’ün ölümünü sembolleştirmiştir.

Nusret Dişo Ülkü ve Sevkan Tahsinoğlu, şiirlerinde Atatürk’ün dehasını anlatırken “orman” sembolüne başvurmuşlardır. Ülkü, “Ağıt” şiirinin “*Yalnız orman değil, kaşların da gürdü,/(...)/Gür ormanlarda bir anaceylân için için ağlardı.*” Mısralarında Atatürk’ün fiziksel özelliklerini tabiat unsurlarıyla bağdaştırmakta ve Türk milletinin, onun ardından ne kadar üzüldüğünü bu mısralarla sembolik biçimde anlatmaktadır. Tahsinoğlu ise “Ata’mın Gözleri” şiirinde “*Ata’mın gözleri yeşil/Ormanlar gibi*” (s. 236) mısrası ile Atatürk’ün ufkunun genişliğini ve derinliğini ifade etmektedir.

2.3. İlke ve Devrim Sembolleri

Balkan Türkleri, Atatürk konulu şiirlerinde Atatürk ilke ve devrimlerinin sadece Türkiye Türkleri için değil bütün Türk dünyası hatta bütün insanlık için ne kadar anlamlı ve önemli olduğunu vurgulamayı amaçlamışlardır. Özellikle Ulu Önder’in “Yurtta sulh cihanda sulh” temel ilkesi ile Türkiye ve çevresinden başlayarak bütün dünyada sağlanmasını arzu ettiği barışçıl politikası, Balkan Türklerinin şiirlerinde konu ettikleri en temel hususlardan birisidir. Şairler, Atatürk ilke ve devrimlerini somut biçimde ifade etmek için de çeşitli sembol-

lere başvurmuşlardır. Güvercin ve çiçek/gül ile beyaz ve yeşil renkler bu sembollerin en belirgin olanlarıdır.

2.3.1. Çiçek/Gül

Atatürk ile onun ilke ve devrimleri kimi Balkan Türkleri tarafından çiçek ve bilhassa gül ile sembolize edilerek somutlaştırılmıştır. Tazeliğin, güzelliğin, ışıltının, seçkinliğin ve hepsinden önemlisi sevgi ve aşkın sembolü olan çiçek; cinsine, rengine, toplumların kültürel kodlarına göre çok çeşitli anlamlar kazanır (Gardin vd., 2023, s. 147). Balkan Türklerinin Atatürk şiirlerinde çiçek; yerine göre sevgiyi, minneti, barışı ve saflığı sembolize etmek amacıyla kullanılmıştır. Arif Bozacı'nın "Atatürk" şiirinde gül, Atatürk'ten Türk milletine yadigâr kalan fikirleri ve devrimleri sembolize eder:

Otuziki bahar açtı güneşsiz gözlerinde

Bir gül kaldı senden solmayan penceremizde aydınlıklar (s. 159)

Atatürk'ün ölümünün üzerinden otuz iki yıl geçmiştir ve bu otuz iki kez tabiatın uyanıp çiçeklerin açması demektir ancak şair, Atatürk'ün öldüğü günden itibaren gelip geçen baharların hiçbirinin eskisi gibi olmadığını vurgulamak istemektedir. Buna karşılık Atatürk, bedenlen ebediyete intikal etmiş olsa dahi o, fikirleriyle aydınlattığı zihinlerde daima var olmaya devam edecektir. Bu da şairin Atatürk'ün yokluğundan duyduğu üzüntüye bir teselli niteliğindedir. Bozacı, "İçimizdeki Çiçek" şiirinde ise Atatürk'ün fikir ve devrimlerini çiçek sembolüyle özdeşleştirir:

Aydınlığın ve barışın

İçimizde büyüyen çiçek

Senin türkünü söylüyor

Söyleyecek... (s. 164)

Suat Engüllü, "Doğumunun Yüzüncü Yılında" şiirinde Atatürk'ün Samsun'dan başlattığı Kurtuluş Savaşı'nı Anadolu'ya baharın gelişi ve çiçeklerin açışı olarak sembolize etmiştir:

Samsun'a ayak basmanla başladı ya altınçağ

Boydan boya çiçeğe durdu kırcan Anadolu (s. 169)

Çiçek sembolünün burada aynı zamanda Türk milletini de ifade ettiği görülmektedir zira Atatürk'ün başlattığı Milli Mücadele, yıllardır zulüm gören, ezilen, hor görülen, yok sayılan Anadolu Türklerinin uyanışını ve ayağa kalkıp direnişinin miladını teşkil etmiştir.

İsmet Jable, 10 Kasım'ı anlattığı “Atatürk” adlı şiirinde “*Kadınlar siyah güller takmış saçlarına*” mısrasında yer alan “siyah gül” sembolüyle Atatürk’ün ölümünün ardından Türk milletinin yasını somutlaştırırken şiirin “*Ankara’nın sokaklarında ta/Atatürk’ün yaşıyor gülleri...*” (s. 177) şeklindeki son iki mısrasındaki gül kelimesiyle bugünkü Türk milletinin kalbinde ve zihninde, fikir ve ilkeleriyle Atatürk’ün yaşamaya devam ettiğini sembolik biçimde anlatmak istemiştir. Şükrü Ramo, “Atatürk Eseri” şiirinin iki farklı mısrasında “ak çiçek” ve “al çiçek” sembollerini kullanmıştır:

Solmaz ak çiçeklerin Anadolu koynunda

(...)

Solmaz al çiçeklerin özgür millet gözünde (s. 186)

İlk mısradaki saflığı ve asaleti sembolize eden ak çiçekler Anadolu Türklerini anlatırken, ikinci mısradaki al çiçekler, Atatürk’ün fikir ve devrimlerinin ateşinin hâlen Türk milletinin ruhunda ve özünde yaşadığını ifade etmektedir. Ak ve al rengin bir araya getirilerek kullanılışı aynı zamanda Türk bayrağını da çağrıştırmaları bakımından anlamlıdır zira Türk bayrağının al rengi şehit kanının sembolü iken üzerindeki beyaz ay-yıldız İslâm inancını ve Türk milletinin parlak kaderini temsil eder. Şairin ak ve al çiçeklerin hiçbir zaman solmayacağına dair inancı, Türk bayrağının Anadolu’da daima göklerde dalgalanacağını ve Atatürk’ün ilke ve devrimleri sayesinde Türk milletinin bağımsız kalacağını sembolik düzlemde ifadesidir.

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere çiçek, Balkan Türklerinin şiirlerinde Atatürk’ün fikir, ilke ve devrimlerinin Türk milleti için anlamını sembolize etmektedir. Arif Bozacı, Suat Engüllü ve Şükrü Ramo, şiirlerinde yer verdikleri çiçek sembolü ile Türk milletinin Atatürk’ün fikirleri ve devrimleri ışığında aydınlık geleceğe umutla yürüyebileceğini anlatmak istemişlerdir.

2.3.2. Beyaz

Larousse Semboller Sözlüğü’nde, “*Siyah ve kırmızının karşısı olan beyaz, pozitif bir renk olarak toplumların kendi yüksek değerlerini ifade ederken kullandıkları araçtır.*” (2023, s. 113) şeklinde tanımlanan beyaz renk, Balkan Türklerinin Atatürk şiirlerinde Türk milletinin asaletini, temizliğini ve Atatürk ilke ve devrimlerinin değerini ifade etmek için kullanılmış bir semboldür.

Hasan Mercan, “Atatürk’ün Güvercini” şiirinde Atatürk’ün ilke ve devrimlerini bir güvercin olarak sembolize etmiştir. Bu güvercin, her 10 Kasım’da beyaz rengiyle görünerek Atatürk’ün barışçıl politikasını temsil etmektedir:

Atatürk yatar Anıtkabir’de

Güvercin girer düşüne.

Ak ak olur 10 Kasımda

Barışı basar sinesine. (s. 180)

Şükrü Ramo'nun "Atatürk Eseri" şiirinin "*Solmaz ak çiçeklerin Anadolu koyununda*" (s. 186) mısrasında ak çiçekler, Atatürk ilkeleri ve onun barışçıl politikasının Türk milletinin zihninde her daim canlı kalacağına ifadesidir. Ak çiçekler, aynı zamanda Türk bayrağının beyaz ay-yıldızını da sembolize etmektedirler.

Sabit Yusuf, "Atatürk'ü Anarken" şiirinde "*Ata'nın ülkesinde doğuyor ak şafaklar*" (s. 200) mısrası ile Millî Mücadele'nin kazanılmasıyla Anadolu'da özgür ve bağımsız bir ülkenin hür milletinin aydınlık ve mutlu bir geleceğe kavuştuğunu sembolik olarak anlatmak ister. Ali Rıza Saraçoğlu ise Millî Mücadele'yi kazanarak Türk milletini bağımsız yaşama hakkına kavuşturan Atatürk'ün, bir milletin kaderini nasıl değiştirdiğini şu mısralar ile sembolleştirir:

Önderimiz Kemal Paşa, kara bulutları dağıttı;

Kötü kaderi değiştirdi.. ak eyledi kara günü... (s. 227)

Yukarıda alıntılanan mısralarda "kara bulutlar" ve "kara gün", Türk vatanının düşman işgaline uğrayışını ve bunun sonucunda Türk milletinin esaret altına girme tehlikesini ifade ederken Atatürk'ün önderliğinde girilen ölüm kalım mücadelesinin zaferle sonuçlanışını ve böylelikle bir milletin kara talihinin aydınlığa dönüşünü sembolize eder. Saraçoğlu, "Batı Trakya Türklüğünden Ata'ya" şiirinde ise Türk milletinin aydınlık geleceğini "*Türkün günleri ak oluyor ak*" (s. 230) mısrası ile ifade etmiştir.

Mustafa Saraçoğlu ise "Ölüm Yıldönümünde" şiirinde, bir 10 Kasım günü Selanik'te, doğduğu evde, Atatürk'ü anarken bir yandan aydınlık geleceği düşünen öte yandan Atatürk'ün yokluğuna üzülen ziyaretçilerin yaşadığı karmaşık duyguları şu mısralarda dile getirmektedir:

ATAM, işte yine seni anmaktayız

Selanik'teki evinde ve de burada

Düşler akta, düşler karada! (s. 234)

Atatürk'ü anmak üzere Selanik'teki Atatürk Evi'ne gelen ziyaretçiler, zihinleri Atatürk'ün fikirleriyle, kalpleri de Atatürk sevgisiyle aydınlanmışken, onun yokluğundan dolayı üzülmekte ve gözyaşı dökmektedirler. Bu zıt duyguların eş zamanlı yaşanışı, Saraçoğlu tarafından siyah ve beyazın zıtlığı ile sembolize edilmiştir.

Balkan Türkleri, Atatürk için yazdıkları şiirlerde beyaz rengi Türk milletinin Atatürk sayesinde aydınlanan zihinlerini, ufuklarını ve talihlerini ifade edecek biçimde kullanılmış ortak bir semboldür. Beyaz, pek çok şiirde aydınlık ve

güneş sembolleriyle birlikte kullanılmak suretiyle de bu sembolleri pekiştirici bir rol oynar.

2.3.3. Yeşil

Yaşamı, ümidi ve rastlantıyı temsil eden yeşil renk, tabiatı sembolize etmesi bakımından da derin anlamlar barındırmaktadır. Balkan şairlerinin Atatürk konulu şiirlerinde zaman zaman yeşil rengin sembolik anlamda kullanıldığı görülmektedir. Arif Bozacı, “Sevgin Yunus’un Yağmurudur” şiirinde yeşil rengi kullanmak suretiyle Atatürk’ün manevi varlığı ile fikir ve ilkelerinin Türk milletinin yaşam kaynağı olduğunu ifade etmiştir:

Senin sevgin Türklüğün ruhudur

Kocacık dağlarının yeşili

Barışçı düşüncelerin

Türkiye’nin ışığıdır

Anadolu’nun yeşili

Senin insanseverliğin

Türklüğün gündüzüdür

Evenselliğimizin yeşili

Candamarımızın kanıdır

Senin barışçı ruhun

Yunus ruhunun yağmurudur

Düşlerinin yeşili (s. 162)

Şair, ilk kıtada Atatürk’ün sevgisinin Kocacık dağlarının yeşili, barışçı düşüncelerinin ise Anadolu’nun yeşili olduğunu söyledikten sonra ikinci kıtada, onun insan severliğinin Türk milletinin evrenselliğinin yeşili yani kaynağı olduğunu belirtir. Üçüncü kıtada, Ulu Önder’in barışçı ruhunun Yunus Emre’nin düşlediği bir yaşam kaynağı olduğunu söyledikten sonra son kıtada, Atatürk Türk milletinin kalbinde yaşadığı sürece Türkiye’nin cennet yeşili olacağını ve bütün Türk dünyasına örnek olacağını söylemektedir.

Bozacı, “Yaşayan Bir Yeşildir Ülkün” şiirinde yine yeşil rengi şiire başlık da olan mısrasında kullanmak suretiyle, Atatürk’ün ilke ve devrimlerinin Türk milletinin kalbini ve aklını yönlendiren, ona yaşam kaynağı olan bir unsur olduğunu ifade etmek istemiştir. Sabit Yusuf da Türk topraklarında tabiatın özgürce uyanışının Atatürk sayesinde olduğunu şu mısralarda dile getirmiştir:

Günyüzünde tazelenirken yeşille aklar

Ata'nın ülkesinde doğuyor ak şafaklar (s. 200)

Yeşil renk, Arif Bozacı ve Sabit Yusuf'un şiirlerinde Atatürk'ün barışçı ruhundan beslenen fikirleri, ilke ve devrimleri sayesinde Türk milletinin geleceğine yön veren, ufkunu aydınlatan eşsiz bir lider olduğunu vurgulamak amacıyla kullanılmış ortak bir semboldür.

2.3.4. Güvercin

Barışın, aşkın ve tevazuun sembolü olan güvercin, aynı zamanda “*bir hükümetteki barış yanlısı, uzlaşmacı ve denge taraftarı bir politikacıyı anlatır*” (Gardin vd., 2023, s. 257). Atatürk, emperyalizme karşı açtığı savaşı kazanarak Türk milletine bağımsızlığını kazandırmış; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda cumhurbaşkanı seçildikten sonra, ölümüne kadarki on beş yıllık sürede uluslararası siyasette daima “Yurtta sulh, cihanda sulh” temel ilkesini benimsemiş bir liderdir. Atatürk'ün bu yönü, kimi şiirlerde “güvercin” ve “beyaz güvercin” sembolleri ile somutlaştırılmıştır. Arif Bozacı, “Atatürk” şiirinde beyaz güvercin sembolüyle Atatürk'ün barışçıl yönetim anlayışını işaret etmektedir:

Bir güvercinsin ak, hiç bitmeyecek uçuşu göğümüzde

Her gün daha çoksun özlemlili barışın ülküsüyle (s. 159)

Yukarıda alıntılanan mısralardan anlaşılacağı üzere şair, uçuşu hiç bitmeyecek olan beyaz güvercin sembolüyle Atatürk'ün barışçıl yönetim anlayışının sadece onun dönemiyle sınırlı olmadığını, onun bu fikirlerinin kendisinden sonra başa gelen devlet adamları tarafından da benimsenen bir dış politika olarak devamlılık sunduğunu ifade etmek istemektedir. Barışı sembolize eden güvercin, kimi zaman ağzında taşıdığı zeytin dalı ile de tasvir edilir. Zeytin dalı, güvercinin barışçıl yönünü kuvvetlendiren, figüratif bir unsurdur. Bunun bir örneği, Vefki Hasan'ın “Ölümsüz İlke” şiirinde görülür:

Özgü özgü Türk'lüğün

Bilinç kavramına

Oturttum olgucu

Özgüvercinleri zeytindalı

Dayanışmacılık kaynağını (s. 175)

Hasan Mercan'ın “Atatürk'ün Güvercini” başlıklı şiiri ise adından da anlaşılabilceği üzere baştan sonra güvercin sembolü merkeze alarak kurgulanmış bir şiirdir. Şiirde güvercin sembolünün vurgulanış biçimini kavrayabilmek adına şiirin tamamını aktarmak gerekir:

*Atatürk'ün güvercini
Uçar uçar her yere,
Gezer tozar ülkesini
Selam eyler erlere.*

*Atatürk çocuktı, büyüdü
Güvercin o güvercin,
Her kasımda düşündü:
Nerede kaynağı sevincin?*

*Atatürk yatar Anıtkabir'de
Güvercin girer düşüne,
Ak ak olur 10 Kasımda
Barışı basar sinesine. (s. 180)*

Birinci kıtada, Atatürk'ün barışçıl ilke ve devrimleri, şiirde “Atatürk'ün güvercini” olarak sembolize edilmiştir. Bu fikirler bütün Türkiye’yi baştan sona kapsamakta ve özellikle Türk ordusunun askerlerini selamlamaktadır zira Türk ordusu ilk günden itibaren “Yurtta sulh, cihanda sulh” ilkesini benimsemiş ve bu doğrultuda vaziyet almıştır. Atatürk, ilke ve devrimleriyle Türk milleti için barışın ve sevincin kaynağını teşkil etmektedir. Güvercin, her 10 Kasım’da bütün Türk milletini fikirleri ve yol göstericiliğinin ışığında, manevi varlığıyla sarıp sarmalayan Atatürk'ün maddi varlığını arayıp durur. Oysa onun bedeni Anıtkabir’de, ebedî istirahatgâhında yatmaktadır. Atatürk, kurduğu devrimci düşleri başarmış olmanın huzuru içerisinde uyumakta ve bu suretle de barış güvercini onun ebedî uykusunda her gün düşlerine girmektedir. 10 Kasımlarda Türk milleti, Ata’sını anarken onun barışçıl fikirlerini her geçen yıl daha iyi kavramakta ve özümsemektedir. Görüldüğü üzere “güvercin”, Balkan Türklerinin Atatürk şiirlerinde barışı ve bağımsızlığı ifade etmek amacıyla yoğun biçimde kullanılmış bir semboldür.

2.4. Ruh-Ölüm Sembolleri

Balkan Türkleri özellikle 10 Kasım konulu şiirlerinde ruhu ve ölümü çeşitli biçimlerde ele alarak, Atatürk'ün yokluğuna karşı duydukları hüznü dile getirmek istemişlerdir. Şairler, duygu ve düşüncelerini daha doğru biçimde aktarabilmek amacıyla soyut kavramları semboller aracılığıyla somutlaştırmayı da amaçlamışlardır. Bu doğrultuda özellikle Atatürk ve 10 Kasım konulu şiirlerde şairler kuş ve rüzgâr sembolleriyle çeşitli biçimlerde ruhu sembolize

etmelerinin yanı sıra sonbahar, sarı yapraklar, kara ve karanlık sembolleriyle de ölümü, hüznü ve bazen de savaş yıllarının acılarını anlatmak istemişlerdir.

2.4.1. Kuş

Larousse Semboller Sözlüğü'ne göre “kuş” bir sembol olarak, “*yeryüzü ile gökyüzü arasındaki aracılığı sağlar. O, özgürlüğün ve masumiyetin, öyleyse en saf hâlinde kabul edilmiş ruhun ta kendisinin sembolüdür*” (2023, s. 384). Cinslerine göre kuşlar sanat eserlerinde sembolik olarak olumlu veya olumsuz pek çok farklı anlamı ifade etse de genel olarak, ruhu sembolize eden bir unsur olarak ön plana çıkarlar. Balkan Türklerinin Atatürk şiirlerinde kuş sembolünün daha çok 10 Kasım şiirlerinde kullanılmış olması dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda kuşun ruhu simgeleyen anlamıyla Atatürk’ün ölümsüz ruhunu ifade etmek için başvurulmuş bir sembol olduğu açık biçimde görülür:

*Kuşlar ötüştü
Uçtular bir yöne hepsi sonra
İçin için. (s. 155)*

Osman Baymak, yukarıda bir kısmı alıntılanan “10 Kasım” adlı şiirinde kuş sembolü ile gökyüzünde uçan ve Atatürk’ün hatırasını anmakta olan ruhları kastetmektedir. Şiir, soğuk bir 10 Kasım günü, bütün tabiatın adeta Atatürk’ün yasını tuttuğunu anlatmaktadır. Şiirde ötüşüp uçan kuşlar, geçmişten bugüne vatan ve millet uğrunda canını veren şehitleri sembolize eder. Şehitlerin ruhları Atatürk’ü anmak için yeryüzüne gelip ağıtlarını yaktıktan sonra gökyüzüne karışıp, kaybolur giderler ve etraf yeniden bir ölüm sessizliğine bürünür:

*Kuşlar yok
Sevgisiz
Soğuk yürek yürek
10 Kasım. (s. 155)*

Vefki Hasan, Atatürk’ün ölümünün ellinci yılı anısına yazdığı “Ölümsüz İlke” şiirinde kuş sembolünü bağımsızlık ve özgürlüğü somutlaştırmak adına kullanır:

*Siyasal bağımsızlık
Kavramını benimsedin
Eksiksiz yürekçe
Gerçek tarihini yazdın
Dile getirdin insanlığın
Özgür kuşların*

Özgürlük dileğini susamışçasına (s. 176)

İsmet Jable de “1973’ün 10 Kasım’ında” adlı şiirinde kuşu hem özgürlük hem de ruhun sembolü olarak kullanmıştır. 1973’ün 10 Kasım günü, bütün tabiat adeta Atatürk’ün hatırasını yâd etmekte ve gözyaşı dökmektedir. 1973 aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun ellinci yıldönümü olması bakımından şair için ayrı bir anlam taşımaktadır. Kurduğu Cumhuriyetin yarım asrı devirdiği yılda Atatürk’ün yokluğu şairi derinden etkilemiştir. Dolayısıyla şiirde özgürce şakıdığı belirtilen kuşlar Atasını anan bütün Türkler gibi gözyaşı dökmektedirler:

Ve özgürce şakayan kuşlar

Hepsi gözyaşı bizimle beraber döküyor sana. (s. 178)

Yukarıda alıntılanan mısralarda da görüleceği üzere şair, kuşların özgürce şakımasının Atatürk’ün kurduğu bağımsız Türkiye Cumhuriyeti sayesinde olduğunu vurgulamak ister. Yani Atatürk sadece millete bağımsızlığını kazandırmakla kalmamış, bütün Anadolu coğrafyasını hem geçmişiyle hem de geleceğiyle birlikte bağımsız kılmıştır. Bayram İbrahim Rogovalı’nın “Kalbimizde Sen Büyüyorsun” şiirinde ise kuşlar, yıldız sembolüyle birlikte kullanılmak suretiyle yine geçmişin ruhunu sembolize etmektedir:

Uçup göçen kuşlar

Yıldızlar hayatın son namazını kılarken

Sen gül gül ılık gözlerimizde (s. 191)

Rogovalı, “Ağlıyoruz Ardınıza” adlı 10 Kasım şiirinde ise kuşları bağımsızlık sembolü olarak kullanır:

Siz kuşlara acıdınız

Yeniden güneşi indirdiniz

İstanbul göğüne

Kuşlar güle güle uçsun diye (s. 192)

İskender Muzbeg Şefikoğlu’nun 10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü için kaleme aldığı “Kimi Kere” şiirinde kuşlar yine ruhları temsil eden semboller olarak karşımıza çıkmaktadır:

Kimi Kere

Bu göçen kuşlar da bana

Anlatır göçüşlerini

Sonra da kalan ışıklar parıldar (s. 194)

Göçmen kuşlar, dünyayı terk eden canları ifade ederler ki bu canlar, vatan ve bağımsızlık uğrunda verilmiştir. O kuşlar, vatan ve millet uğrunda şehit olarak bu dünyadan göçmüşlerdir ve ruhları manen bağlı oldukları vatan toprağını görmek ve hasret gidermek üzere gelir giderler. Bedenlerini terk ederek kuşlara dönüşen ölümsüz ruhlar, gökyüzünde kendilerini temsil eden yıldızlara doğru gider ve her 10 Kasım'da Atatürk'ü anmak için yeryüzüne gelip, ona saygılarını sunduktan sonra yeniden gökyüzündeki yıldızlarına dönerler.

Kuş, Balkan Türklerinin 10 Kasım konulu şiirlerinde Atatürk'ü ve bu vatan uğrunda can verenlerin ruhunu somut biçimde ifade etmek üzere kullanılmış bir semboldür. Osman Baymak, İsmet Jable, Bayram İbrahim Rogovalı ve İsmet Muzbeg Şefikoğlu'nun kaleme aldığı 10 Kasım şiirlerinde bu sembolizasyon açık biçimde görülmektedir. Bununla birlikte kuş sembolü, şairler tarafından bağımsızlık ve hür iradeyi ifade etmek için de başvurulmuş bir sembol olması bakımından dikkat çekicidir.

2.4.2. Rüzgâr

Edebî eserlerde ruhun sembolü olarak kullanılan rüzgâr, estiği yön veya zamana göre de kaderin bir işareti anlamında kullanılır (Gardin vd., 2023, s. 511). Balkan şairlerinin Atatürk konulu şiirlerinde “rüzgâr”, sembolik anlamına uygun biçimde, ruhu temsil eder. İsmet Jable, “1973'ün 10 Kasım'ında” şiirinde rüzgâr kelimesi ile hem gerçek anlamıyla sonbahar rüzgârını hem de ölümün ruhunu sembolize etmektedir:

*Ağaç kökleri ağlamazsa titreyecek
10 Kasım ölüm rüzgârlarına (s. 178)*

10 Kasım, Türk milleti için sıradan bir sonbahar günü değil, Atatürk'ün ölümünü hatırlatan ve ruhani anlamları da barındıran bir gündür. Yukarıdaki alıntıda kullanılan “ölüm rüzgârı” ifadesi, ruhun yükselişini ve bu dünyadan ayrılışını sembolize etmesi bakımından önemlidir. İsmet Jable'nin şiirinde yer alan sembolizasyonun bir benzerine İskender Muzbeg Şefikoğlu da “Kimi Kere” şiirinde yer vermiştir:

*Çok kere
Bir üzüntüdür gelir yellerle
Kasım ayında
Ve sonbaharlar çırılçıplak kalır (s. 194)*

Yukarıda alıntılanan mısralara göre Kasım ayının rüzgârlarla birlikte gelişi, Türk milletinin ölüm ruhunun yeryüzüne inişini hatırlatır ve bu ruhani durum, bütün bir milletin ruhunda derin bir üzüntünün ortaya çıkmasına sebep olur.

Kasım rüzgârlarıyla ağaçların yapraklarından sıyrılarak çırılçıplak kalışı, Türk milletinin yaşama sevincinden mahrum kalarak Atasının ölümü gerçekliğiyle her sene bir kere daha yüzleşmesi ve dolayısıyla ruhlarının bu hüznün karşısında çırılçıplak, savunmasız bir şekilde kalışını ifade eder. Şükrü Ramo ise “Atatürk Eseri” şiirinde Atatürk gibi bir önderi çağın ruhunun yarattığını şu şekilde ifade etmiştir:

Seni tarih doğurdu dertli dünya alnında

Seni tezat yarattı yeni gün rüzgârında. (s. 186)

Balkan Türklerinin Atatürk konulu şiirlerine genel olarak bakıldığında İsmet Jable, İskender Muzbeg Şefikoğlu ve Şükrü Ramo’nun, şiirlerinde rüzgâr sembolüne yer verdikleri görülür. İsmet Jable ve İskender Muzbeg Şefikoğlu, 10 Kasım konulu şiirlerinde “rüzgâr”ı ruhu ve ölümün soğukluğunu ifade edecek biçimde sembolik anlamda kullanırken Şükrü Ramo, “rüzgâr” kelimesiyle zamanın ruhunu ifade etmek istemiştir.

2.4.3. Sonbahar/Sarı Yapraklar

Sonbahar ve sarı yaprak sembolleri 10 Kasım şiirlerinde sıkça ve birlikte kullanılan semboller olduğu için birbirinden ayırmadan analiz etmek şairlerin ortak duygu ve düşüncelerini ortaya koyabilmek açısından daha anlamlı olacaktır. Yıl döngüsü içerisinde her mevsimin yüklenmiş olduğu belli başlı sembolik anlamlar mevcuttur. Bahar, doğuşu veya yeniden uyanışı, yaz gençlik ve olgunluğu, sonbahar zayıflama ve yaşlılığı, kış ise ölümü sembolize eder. *Larousse Semboller Sözlüğü*’nde sonbaharın “*bitki örtüsünün zayıflaması ve kışın dökülecek yaprakların renginin dönmeye başlaması*”nı sembolize ettiği belirtilmiştir (2023, s. 429). Sarı renk ise güneşin rengi olması bakımından olumlu bir anlam yüklenirken, soluk sarı uğursuzluğun sembolüdür (2023, s. 527). Bu doğrultuda sarı yapraklar ve sonbahar, sembolik düzlemde birbirini tamamlayarak, hüznü, yok oluşu, ayrılığı ve ölümü sembolize eder. Nitekim Atatürk’ün öldüğü 10 Kasım günü de sonbaharın yüzünü tam anlamıyla gösterdiği, mevsimin kışa yüz çevirdiği, ağaçların yapraklarının sarararak dökülmeye başladığı; kısacası tabiatın kış uykusuna geçtiği bir döneme denk gelir. Dolayısıyla Balkan Türklerinin 10 Kasım konulu şiirlerinde sonbahar ve sarı yaprak, Atatürk’ün ölümüne karşı duyulan derin bir hüznü ifade etmektedirler. Bu ortak sembolizasyon, Özbeyin Aksoy’un “O Yaşasaydı” şiirinin ana düşüncesini oluşturması bakımından çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir:

Bir sonbahar çökmüştü

Acunumuz içinde

Sararmıştı çiçekler

Dökülürken yapraklar tek tek

*Acı bir sonbahar bu
Bir ulus öksüz kaldı
Yaprak misali solarken Atam
İnsanlık ağılıyordu kalpleri özgürlük atan (s. 153)*

Yukarıdaki alıntıda görüleceği üzere, sonbahar, sararan çiçekler ve dökülen yapraklar Atatürk'ün ölümüyle özdeşleştirilerek sembolik bir anlatıma ulaşmaktadır. Atatürk'ün hayata gözlerini yumuşu, solan bir yaprak ile somutlaştırılmıştır. Osman Baymak da “Atatürk” şiirinde sonbahar ve sarı yaprakları sembolik anlamda kullanarak Atatürk'ün yasını tutar:

*Kopuk bir yıl ki takvim sayfaları
Ve sonbahar tablolarında
Ölümünü anımsarken.
(...)
Otuz beş yıl aradan geçiyor ölüme nalet
Oysa otuz beş kat gözlerimizde yüceleşiyor Atatürk
Daha bir güz acısı yüreklere yaprak düşüyor (s. 154)*

Şair, Atatürk'ün ölüm yıl dönümünde bütün Türk milletinin yaşadığı acıyı ve Ata'sına duyduğu özlemi milletin yüreğine düşen sonbahar yaprakları sembolüyle somutlaştırmıştır. Arif Bozacı da “İçimizdeki Çiçek” şiirinde benzer bir sembolik anlatımı benimsemiştir:

*On Kasımlarda ulusun
Sararmış bir yaprak gibi üzgün
Kalalı sensiz. (s. 164)*

İsmet Jale de “1973'ün 10 Kasım'ında” şiirinde sonbahar, yaprak ve sarı sembollerıyla hem kendi hem de bütün Türk milletinin hüznünü sembolik biçimde ifade eder:

*Soluyor, bütün ağaçlarda sevgi yaprakları
Ankara'dan Prizren'e dönünce
İçim, gözlerim ve yüzüm sarı bir renk almış
10 Kasım'da ölüm gününü anarken. (s. 178)*

İskender Muzbeg Şefikoğlu'nun “Kimi Kere” şiiri de 10 Kasımların Türk milletinin kalbinde yarattığı hüznü, sonbahar soğğunun etkisiyle ağaçların yapraklarını dökerek adeta Atatürk'ün yokluğuna ağladığını şu mısralarda ifade eder:

*Çok kere
Bir üzüntüdür gelir yellerle
Kasım ayında
Ve sonbaharlar çırılçıplak kalır
Yalınayak sevinçler
Dilim dilim azalır. (s. 194)*

Tabiatın Atatürk'ün ardından bu şekilde her 10 Kasım'da hüznlenişi, Türk milletinin acısını sembolize ederken, aynı zamanda bütün dünyanın Atatürk'e duyduğu sevgi ve özlemi anlatır. Rahmi Ali'nin "10 Kasım" şiirinin "*Hâlâ bir sonbahar hüznü varsa içimizde/Yarım kalmış bir düş: Gümüş dere durmaz akar*" (s. 216) mısraları da benzer duygu ve düşünceleri ifade etmektedir. Bayram İbrahim Rogovalı ise sarı rengi hem güneşin aydınlığı ve sıcaklığı hem de solan yaprakların ölüme yakınlığı ile bağdaştırmak suretiyle iki anlamda da kullanmıştır:

*Üstümüze güneşler ısıyor üstünüzden
Ellerimiz sımsıcak
İstanbul ağaçları sarı yapraklarını döker
Allahaismarladık size ağlaya ağlaya der
(...)
İstanbul ağaçları tam sarı yapraklarını dökerken
Kılıç kılıç topluyoruz güneşlerinizi (s. 192)*

Rogovalı, Atatürk'ün manevi varlığını, ilke ve devrimleriyle Türk milleti için açtığı yolu güneşin sıcaklığı ile sembolize ederken 10 Kasım'da sonbaharın ağaçların sarı yapraklarını döküşünü Atatürk'ün yokluğunun yarattığı üzüntüye bağlar. Şaire göre Atatürk'ün bedenen Türk milletinin yanında olamayışı üzüntü verirken, onun aydınlık fikirleri, herkesin geleceğe umutla ve sevgiyle bakmasını sağlamaktadır.

Sonbahar mevsimi ve buna bağlı olarak sarı yaprak sembollerinin Balkan Türklerinin kaleme aldığı 10 Kasım şiirlerinde Türk milletinin hüznünü somutlaştırmak için kullanıldığı görülmektedir. Özbeyin Aksoy, Osman Baymak, Arif Bozacı, İsmet Jable, İskender Muzbeg Şefikoğlu ve Bayram İbrahim Rogovalı, şiirlerinde sonbahar ve yaprak sembollerini, yukarıda alıntılanan mısralardan da anlaşılacağı üzere, benzer biçimlerde kullanmışlardır.

2.4.4. Kara/Karanlık

Beyaz ve aydınlığın aksine, talihsizliği, geceyi, umutsuzluğu ve ölümü sembolize eden kara ve karanlık, Balkan şairlerinin Atatürk şiirlerinde düşman

işgalini ve esareti anlatmak için başvurulmuş bir semboldür. Bayram İbrahim Rogovalı, “Kalbimizde Sen Büyüyorsun” şiirinde Atatürk ilke ve devrimlerinin Türk milletinin başına gelebilecek her türlü kötülük ve olumsuzluk karşısında etkili silah olduğunu şu mısralarda dile getirmiştir:

*Karanlık gecelere karşı
Bilinç kılıçların pırıl pırıl
Körpe kafalarımızda nöbet tutuyor* (s. 191)

Şair, Atatürk’ün ilke ve fikirlerini nöbet tutan askerlere benzeterek Türk milletinin zihin denen vatanında, o vatani koruyan en önemli unsurlar olduğunu belirtmiştir. Bağımsızlığını kaybeden Batı Trakya Türklerinden olan Rahmi Ali’nin 10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü için yazmış olduğu “10 Kasım” adlı şiirinin sonunda yer alan “*Karanlık mutlaka dağılacaktır*” (s. 216) mısrası, Atatürk ilkeleri doğrultusunda bir gün bu topraklarda yaşayan Türklerin esaretten kurtularak bağımsızlığına kavuşacağına dair umudunu her daim koruduğunu vurgulamaktadır.

Ali Halil de Türk milletinin en karanlık, en umutsuz günlerinde Atatürk gibi bir liderin başa geçerek giriştiği bağımsızlık mücadelesi ve bu mücadelenin sonunda elde ettiği büyük zaferi hatırlatmaktadır. Şair, Türk milletinin maddi ve manevi anlamda aydınlığa kavuştuğunu “Atatürk’e” şiirindeki şu mısralar aracılığıyla dile getirmiştir:

*Gökler kara iken gönüller kara,
Sen büyük bir güneş, bir vatan oldun
Bizi götürdün bir ilkbahara
Her şeyi yeniden yaratan oldun.* (s. 219)

Benzer duygu ve düşünceleri Naim Kâzım’ın “Aşk Her Yanımız Sana” şiirindeki şu mısralarda görmek mümkündür:

*Sen devrimlerinle esarete karşı
Ulusların kurtuluş yollarına ışımış
Karanlıkları ta ortasından oymuşsun* (s. 220)

Ali Rıza Saraçoğlu ise Türk milletinin karanlık günlerini güneşin önüne engel olan kara bulutlara benzeterek Atatürk’ün önderliğinde kazanılan büyük zaferi şöyle ifade etmiştir:

*Önderimiz Kemal Paşa, kara bulutları dağıttı;
Kötü kaderi değiştirdi.. ak eyledi kara günü...* (s. 227)

“Kara” ve “karanlık” ifadeleri, Balkan Türklerinin şiirlerinde düşman tarafından işgal edilen vatanın durumunu ve Türk milletinin esaret (ölüm) tehlikesini sembolik anlamda ifade etmek için kullanılmıştır. Atatürk’ün üstün askerî dehası sayesinde vatan toprakları düşman işgalinden kurtarılmış, Anadolu coğrafyasında yaşayan Türk milleti esaret zincirinden kurtularak bağımsızlığına kavuşmuştur. Balkan şairleri bu şekilde özetlenebilecek Millî Mücadele yıllarında yaşananları karanlık-aydınlık veya kara-ak zıtlıklarına yer vermek suretiyle sembolize etmişlerdir.

2.5. Sevgi-Aşk Sembolleri

Balkan Türkleri, şiirlerinde Atatürk’e karşı gerek kendi bireysel sevgilerini gerekse bütün Türk milletinin ve Türk dünyasının sevgisini dile getirmişlerdir. Bu duygu ve düşüncelerini somutlaştırmak için de çeşitli sembollerden yararlanmışlardır. Şairler, özellikle bülbül ve ateş sembolleri aracılığıyla hem Türk milletinin yakından tanıdığı mazmunlardan faydalanarak hem de kelimelere yeni sembolik anlamlar yükleyerek Atatürk’e duyulan derin sevgiyi çeşitli biçimlerde ifade etmişlerdir. Bülbül ve gül, Balkan Türklerinin bu doğrultuda en çok yer verdikleri semboller olarak ön plana çıkmaktadırlar.

2.5.1. Bülbül

Aşkı sembolize eden bülbül, özellikle “Gül ile Bülbül” mesnevisi ile Türk-İslâm kültüründe önemli bir yere sahiptir. Modern Türk şiirinde de bülbül, aşkı sembolize etmek için şairler tarafından sıklıkla kullanılan unsurlardan birisidir. Balkan Türklerinin Atatürk şiirlerinde bülbül, Türk milletinin Atatürk’e duyduğu ölümsüz sevgiyi ifade etmek için kullanılmıştır. İsmet Jable’nin “Atatürk” şiirinde kullanılan bülbül, bu sembolizasyona bir örnek teşkil eder:

Ankara’nın Anıt Kabrı’nda ne güzel o çiçekler

Mezarında ötüyor türlü bülbüller (s. 177)

Şiirde Anıtkabir’de öten bülbüller, 10 Kasım’da Atatürk’ü ebedî istirahat-gâhında akın akın ziyarete gelen Türk milletini sembolize etmektedir. Bülbül ile kabirdeki çiçekler bir araya gelerek “Gül ile Bülbül” hikâyesini çağrıştırmaktadır. Türk milleti Ata’sına sonsuz bir aşkla bağlı iken, Atatürk’ün bu aşka karşılık vermesi imkânsızdır çünkü o, çoktan hayata gözlerini yummuştur. Buna karşılık Türkler ona olan aşklarından asla vazgeçemedikleri gibi bu aşk her geçen gün daha da büyümektedir.

Atatürk sadece Türkiye Türkleri tarafından değil bütün dünyadaki Türkler tarafından sevilip sayılmaktadır. Dolayısıyla 10 Kasım anma törenleri sadece Türkiye’de değil, dünyanın pek çok yerinde yapılır. Özellikle Balkanlarda 10

Kasım törenleri Atatürk'ün manevi varlığı etrafında bütün Türkleri bir araya getirir. Şükrü Ramo, “Atatürk Anısı” şiirinde Balkanlarda gerçekleşen 10 Kasım törenlerini anlatırken bülbül sembolü ile Türk milletini kasteder:

*Burası Makedonya – Manastır kenti
Anıyor Atatürk'ü şadırvan ve Dragor,
Dümeke'de ötüyor saygı dilleriyle
Anılara katılan şen bülbül sesleri. (s. 184)*

Ali Rıza Saraçoğlu da iki şiirinde bülbül sembolüne yer vermiştir. “Önderimiz Mustafa Kemal Paşa” şiirinde Atatürk'ün Millî Mücadele'deki önderliğiyle Türk milletine bağımsızlığını nasıl kazandırdığını anlatan Saraçoğlu, şiirin son kıtasında bülbül sembolüyle Türk milletinin Atatürk sevgisini vurgulamaktadır:

*Dağların kuşu-kurdu şakıyor bugün hür;
Bülbüller hamâsi ATATÜRK türküleri besteliyor... (s. 227)*

Şair, Türk milletinin Atatürk sevgisini anlattığı “Mustafa Kemal En Büyük İsim” şiirinde de aynı sembolizasyona yer vermiştir:

*Cümle Türk bülbülleri öter Ata'm diye
Türk'e Atatürk ilkeleri, en değerli hediye (s. 232)*

Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı üzere İsmet Jable, Şükrü Ramo ve Ali Rıza Saraçoğlu'nun, şiirlerinde bülbül sembolünü bülbülün güle duyduğu ölümsüz aşk misali, Türk milletinin Atatürk'e olan ölümsüz sevgisini ve minnetini anlatmak için kullandıkları açık biçimde görülmektedir.

2.5.2. Ateş

Ateş, pek çok kültürde, ısıtıcı yakıcı ve aydınlatıcı olması bakımından kutsal sayılmıştır. Ateşin arındırıcı özelliği de tarih boyunca pek çok ayinde ve törende ateşin kullanılmasına vesile olmuştur. *Larousse Semboller Sözlüğü*'nde “ateş” şu şekilde tanımlanır: “Isıyı, aydınlığı ve alevleri yaratan yanma olayı olan ateş verimlilik, arındırma, aydınlatma eylemlerini ama aynı zamanda tahrip etmeyi de sembolize eder.” (2023, s. 64).

Balkan Türklerinin Atatürk şiirlerinde ateş, Atatürk'ün manevi varlığı ile ilke ve devrimlerinin Türk milleti için bir yaşam kaynağı ve itici bir güç unsuru oluşunu sembolize etmek için kullanılmıştır. Şükrü Ramo'nun “Atatürk Eseri” şiirindeki “Sönmez yanar ateşin Küçük Asya kalbinde” (s. 186) mısrası, bu türden sembolik kullanımın bir örneğini teşkil eder. Hüseyin Alibabaoğlu'nun

“Atatürk” şiirinde ateşe, Atatürk’ün Türk milletinde uyandırdığı hürriyet fikrini ve egemenlik bilincini anlatmak amacıyla yer verilmiştir:

Yoktur dünyada eşi

Onun yaktığı ateşi

Kimse söndüremez (s. 218)

Alı Rıza Saraçoğlu, kaleme aldığı “Atatürk” konulu şiirlerinde ateşi sembolik anlamda en çok kullanan şairdir. Şair, “Atam” şiirinde “*Kalbimizin en çorak yeri aşkınla yanıyor...*” (s. 226) mısrasında aşkı ateşle bağdaştırarak Türk milletinin Atatürk’e duyduğu büyük sevgiyi anlatırken “Bandırma Vapuru” şiirindeki “*Yolundayız! Her gün daha çok aşkınla yanıyoruz*” ve “*Sonsuza dek aşkınla yanacağız*” (s. 229) mısralarında yine benzer bir sembolizasyona başvurmaktadır. Şairin “Mustafa Kemal En Büyük İsim” şiirinin “*Kanımızı alevlendirdi... Aşkı ile yanıyoruz*” (s. 232) mısrası, Saraçoğlu’nun hem kendi hem de bütün Türk milletinin Atatürk sevgisini ifade etmektedir. Mustafa Tahsin, “Ölüm Yıldönümünde” şiirinde Selanik’te Atatürk’ün doğduğu evi bir ateşe benzeterek, hayatı boyunca Ulu Önder’in içinde yanan bir memleket aşkının sembolü hâline geldiğini şu mısralarda dile getirir:

Üç katlı

Pembe boyalı ev

Yanardı Sen’in içinde! (s. 234)

Kadim bir Türk şehri olan Selanik, yüzyıllar boyunca Osmanlı’nın en önemli kültür ve ticaret merkezlerinden biri olmuş, pek çok Türk aydını bu topraklarda doğmuş veya hayatının bir dönemini bu şehirde geçirmiştir. 1881’de Atatürk’ün de hayata merhaba dediği bu şehir, Balkan Savaşı esnasında tek bir kurşun bile atılmadan Hasan Tahsin Paşa tarafından Yunan’a teslim edilmiş ve dolayısıyla Türk tarihinin en utanç verici hadiselerinden biri olarak tarihe geçmiştir (bk. Balcı, 2010). Doğduğu ve büyüdüğü topraklara bir daha dönemeyecek olmanın gerçekliği hayatının sonuna kadar Atatürk’ün içinde de hep bir ukde olarak kalmıştır. Yukarıda alıntılanan mısralarda Mustafa Tahsin, Atatürk’ün hayatı boyunca çektiği bu memleket hasretini sembolik biçimde dile getirmiştir. Sonuç itibarıyla ateş, Balkan Türklerinin “Atatürk” konulu şiirlerinde gerek Türk milletinin Atatürk sevgisini ve hasretini gerekse Atatürk’ün içindeki bağımsızlık ve memleket aşkını sembolize etmesi bakımından dikkat çekmektedir.

Sonuç

Balkan coğrafyasında Türk varlığı yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğunun bu coğrafyada hâkimiyet kurduğu süre boyunca Anadolu ile Balkanlar arasında derin kültürel bağlar kök salmış ve günümüzde hâlen bu varlığını sürdürmeye devam etmektedir. 20. yüzyılın başlarında Balkan Savaşları sonrasında Osmanlı'nın Balkanlardaki hâkimiyeti tamamen son bulur ancak topraklarını terk etmek istemeyen Türkler, bu coğrafyada başka milletlerin idareleri altında yaşam sürdürmek zorunda kalırlar. Balkan Türkleri bu süreçten itibaren Anadolu coğrafyasında yaşanan her türlü gelişmeyi yakından takip etmiş ve Anadolu ile olan bağlarını asla koparmamışlardır. Mondros Mütarekesi'nin ardından Anadolu'da başlayan işgal sürecinin akabinde baş gösteren Millî Mücadele Balkanlarda da adım adım izlenmiş ve yaşanan gelişmeler bu coğrafyada da büyük bir heyecan uyandırmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk, Millî Mücadele'deki eşsiz liderliği ve savaşın kazanılmasının ardından kurduğu bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin temelinin oluşturulduğu inkılap süreci dolayısıyla Balkan Türkleri tarafından hayranlık duyulan bir devlet adamı olmuştur. Balkan Türklerinin Atatürk'e duyduğu derin sevgi, edebiyat dünyasına da sık sık yansımıştır. Pek çok Balkan Türkü, Atatürk'e karşı duygu ve düşüncelerini dile getiren şiirler kaleme almıştır. Yıllar içerisinde Balkanların farklı bölgelerinde yaşayan bu şairlerin şiirleri, belli duygu ve düşüncelerin sembolik olarak aktarılması noktasında da birtakım ortaklıklar barındırmaktadır. Bu çalışmada Balkan Türklerinin kaleme aldığı Atatürk konulu şiirler incelenmiş ve ortak semboller etrafında birleşen ortak duygu ve düşünceler tasnif edilerek incelenmiştir. Bu çalışmanın kapsamı İrfan Ünver Nasrattınoğlu'nun *Atatürk İçin Türkiye Dışında Yazılan Şiirler* (1993) antolojisinde yer alan Yugoslavya ve Yunanistan Türklerinin şiirleriyle sınırlanmıştır. Balkan şairlerinin şiirlerindeki ortak sembol ve duygular göz önünde bulundurulduğunda, bu şiirleri konuları bakımından "Atatürk'ün liderliğini ve onun yol göstericiliğini konu alan şiirler", "Atatürk'ün Türk milleti için bir yaşam kaynağı olduğunu vurgulayan şiirler", "Atatürk'ün ilke ve devrimlerinin önemini konu alan şiirler", "Atatürk'ün ölümünden duyulan hüznü konu alan 10 Kasım şiirleri" ve "Türk milletinin Atatürk'e duyduğu derin sevgi ve bağlılığı konu alan şiirler" olmak üzere beş kategoriye ayırmak mümkündür zira şairlerin seçtikleri semboller, şiirin merkezine aldıkları konunun yanı sıra dile getirmek istedikleri duygu ve düşüncelerine göre şekillenmektedir. Bu kategorizasyon sırasıyla değerlendirildiğinde ulaşılan sonuç maddeler halinde şu şekilde özetlenebilir:

1. Balkan Türkleri Atatürk'ü konu alan şiirlerinde sıklıkla onun Türk milleti için dünyada eşi bulunmayan bir lider olduğunu ifade ederek fikirleri ve devrimleriyle Türk dünyasına yol gösterdiğini dile getirmişlerdir. Şairler

Atatürk'ün bu vasıflarını vurgularken ışık/aydınlık, güneş ve ay-yıldız sembollerini kullanmışlardır. Şairlerin bu sembollere şiirlerinde yer verme sıklığı analiz edildiğinde Arif Bozacı, Şükrü Ramo ve Ali Rıza Saraçoğlu'nun ön plana çıktığı görülmektedir.

2. Balkan şairleri şiirlerinde Atatürk'ün askerî dehası ve çağını aşan düşünceleriyle Türk milletine adeta yaşam kaynağı olduğunu çeşitli sembolleri kullanarak ifade etmişlerdir. Şairlerin bu doğrultuda deniz, ırmak, su ve yağmur sembollerinin çağrıştırdığı renk olan mavi ile Atatürk'ün gözlerinin rengini bağdaştırarak anlatımlarına belli bir acıcılık ve derinlik de kazandırdıkları dikkat çekmektedir. Bu sembollerin yanı sıra kan, ağaç ve orman sembollerini de kullanan şairler Atatürk'ün Türk milleti için hayati önemini vurgulamışlardır.

3. Atatürk'ün Türk milleti için vazgeçilmez önemi onun ilke ve devrimlerinin kalıcılığı ile tescillenmiştir. Özellikle “Yurtta sulh cihanda sulh” ilkesinin onun barışçıl dünya görüşünün bir yansıması olarak Balkan Türkleri tarafından şiirlerde sıklıkla dile getirilmiştir. Balkan Türkleri, şiirlerinde Atatürk ilke ve devrimlerini öz bir şekilde ifade edebilmek amacıyla güvercin ve çiçek sembollerinin yanı sıra beyaz ve yeşil renklerin sembolik çağrışımlarından da sıklıkla yararlanmışlardır.

4. Balkan Türklerinin 10 Kasım konulu şiirleri genel olarak değerlendirildiğinde ortaya çıkan en genel ortak duygu, hüzdür. Onun ölümü karşısında hissedilen hüznün duygusu pek çok şair tarafından sonbahar ve sarı yaprakların dökülüşü şeklinde sembolize edilerek bu duygu ve düşünceler somutlaştırılmaya çalışılmıştır. 10 Kasımlarda Atatürk için yalnız Türkiye Türkleri değil, dünyada Atatürk'ün fikirlerini özümsemiş bütün Türkler üzülmekte ve gözyaşı dökmemektedir ancak şairlerin teselli bulduğu en önemli şey, Atatürk bedenlen bu dünyadan göç etmiş olsa da o, fikirleriyle, ilke ve devrimleriyle Türk dünyası için daima yaşayacak ölümsüz bir liderdir. Dolayısıyla şairler bu ölümsüz ruhu sembolik biçimde ifade edebilmek için kuş ve rüzgâr sembollerinden de faydalanmışlardır. Millî Mücadele yıllarında Türk milletinin varoluş mücadelesi ve savaşın yarattığı ölüm tehlikesi kimi şiirlerde kara ve karanlık sembolleriyle bağdaştırılmıştır.

5. Atatürk sevgisini konu alan şiirlerde genel olarak ortaya çıkan ortak duygu ve düşünceye göre Atatürk, karanlıkları yırtan sonsuz bir ışık kaynağı ve Türk milletinin aydınlık ufku olarak benimsenmektedir. Pek çok Balkan şairi tarafından Atatürk, “güneş” ve onun sembolize ettiği anlamlarla nitelendirilmiştir. Onun fikirleri, ilkeleri ve yaptığı devrimler, Bakanlarda Atatürk'e karşı büyük bir sevginin ve minnet duygusunun oluşmasına zemin hazırlamıştır. Atatürk'ün emperyalizme ve işgalci güçlere karşı vermiş olduğu Millî Mücadele, bütün Balkan Türkleri tarafından büyük bir hayranlıkla karşılanmıştır. Atatürk'ün izinden gidildiği takdirde bugün başka devletlerin bayrağı altında ya-

şamaya mahkûm olan Türkler de elbet bir gün bağımsızlıklarını elde edebileceklerdir. Atatürk sevgisini konu alan şiirlerde genel ortak duygu, minnet, şükran, coşku ve heyecandır. Bu doğrultuda şairlerin duygu ve düşüncelerini dile getirmek için en çok kullandıkları semboller bülbül ve ateş olarak ön plana çıkmıştır.

Sonuç olarak Balkan Türklerinin, Mustafa Kemal Atatürk'e hayatı boyunca askerî, siyasî, kültürel ve toplumsal sahalarda gösterdiği başarılarından ötürü büyük bir hayranlık, minnet ve şükran duygusu beslerler. Onun fikirlerini, ilke ve ideallerini anlayarak özümsemek için çaba sarf ederler ve onu anladıkça duydukları hayranlık her geçen gün daha da artar. Konu hakkında ileride yapılacak başka incelemeler sayesinde Balkan coğrafyasında Atatürk algısına dair çok daha farklı ve derin bakış açıları gelişeceğine hiç şüphe yoktur.

Kaynakça

- Balcı, M. (2010). *Selanik Düştü*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Biyografya. (2025). *Mürteza Büşra*. <https://www.biyografya.com/tr/biographies/murteza-busra-758a27e5>. Erişim Tarihi: 14 Mart 2025.
- Çetin, S. (2018a). Rahmi Ali. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rahmi-ali>. Erişim Tarihi: 19 Mart 2025.
- Çetin, S. (2018b). Naim Kazım. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/naim-kazim>. Erişim Tarihi: 19 Mart 2025.
- Engüllü, S. (1997a). Bayram İbrahim Rogovalı. *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* içinde (Cilt 7, s. 410-413). Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Engüllü, S. (1997b). Şükrü Ramo. *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* içinde (Cilt 7, s. 147-154). Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Engüllü, S. (1997c). Zeynel Beksac. *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* içinde (Cilt 7, s. 433-437). Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gardin, N. vd. (2023). *Larousse Semboller Sözlüğü*. Beyza Akşit (Çev.). İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Gürel, Z. (2019). Makedonya'da Türk Edebiyatı ve Avni Engüllü. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 23-40.
- Gürel, Z. (2024). Balkanlarda Bir Türkçe Sevdalısı Nusret Dişo Ülkü'nün Türkçe Üzerine Şiirleri. *Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları*, 6(2), 133-145.
- Gürel, Z. (2025). Suat Engüllü'nün Makedonya Türk Edebiyatındaki Yeri ve Önemi. *Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları*, 7(1), 1-21.

- Hafız, N. (2004). Balkan Türk Şiirinde Atatürk. *BAL-TAM Türklük Bilgisi*, 1, 128-139.
- Hafız, N. (2020). Şair, Yazar, Çevirmen Mustafa Tahsin'in Ölümü Batı Trakya Türklerinin Büyük Kaybı. *BAL-TAM Türklük Bilgisi*, 33, 256-267.
- İbrahim, N. (2001). Sabit Yusuf İlker'in Dünyası. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 12, 811-815.
- İsen Durmuş, T. (2018). Zeynel Beksaç. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zeynel-beksac>. Erişim Tarihi: 14 Mart 2025.
- İsen, M., İsen Durmuş, T. (2018a). Osman Baymak. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/osman-baymak>. Erişim Tarihi: 14 Mart 2025.
- İsen, M., İsen Durmuş, T. (2018b). Arif Bozacı. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/arif-bozacı>. Erişim Tarihi: 14 Mart 2025.
- İsen, M., İsen Durmuş, T. (2018c). Nimetullah Hafız. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nimetullah-hafız>. Erişim Tarihi: 14 Mart 2025.
- İsen, M., İsen Durmuş, T. (2018d). Hasan Mercan. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasan-mercan>. Erişim Tarihi: 14 Mart 2025.
- İsen, M., İsen Durmuş, T. (2018e). Altay Suroy. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/altay-suroy>. Erişim Tarihi: 14 Mart 2025.
- İsen, M., İsen Durmuş, T. (2018f). Bayram İbrahim Rogovalı. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/bayram-ibrahim-rogovalı>. Erişim Tarihi: 14 Mart 2025.
- İsen, M., İsen Durmuş, T. (2018g). İskender Muzbeg Şefikoğlu. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/iskender-muzbeg-sefikoglu>. Erişim Tarihi: 14 Mart 2025.
- Jelavich, B. (2015). *Balkan Tarihi 20. Yüzyıl*. Zehra Savan, Hatice Uğur (Çev.ler). İstanbul: Küre Yayınları.
- Nasrattinoğlu, İ. Ü. (Haz.) (1993). *Atatürk İçin Türkiye Dışında Yazılan Şiirler -Güldeste-*. Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2010). *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Özdoğan, G. (2019). *Şükri Ramo*. <https://prezi.com/p/cgvdf4dud1zw/sukru-ramo/>. Erişim Tarihi: 14 Mart 2025.
- Sağlam, F. (1997a). Alırıza Saraçoğlu. *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* içinde (Cilt 9, s. 86-89). Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Sağlam, F. (1997b). Hüseyin Alibabaoğlu. *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* içinde (Cilt 9, s. 90-92). Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sağlam, F. (1997c). Hüseyin Salihoğlu. *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* içinde (Cilt 9, s. 133). Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sağlam, F. (1997d). Rahmi Ali. *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* içinde (Cilt 9, s. 98-103). Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sancaktar, C. (2011). Balkanlar'da Osmanlı Hâkimiyeti ve Siyasal Mirası. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 27-47.
- Tanpınar, A. H. (2003). *19'uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Taşpınar, İ. (2023). Sunuş. *Larousse Semboller Sözlüğü* içinde (s. 4-5). İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- TDK. (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tikici, M., Karatepe, S., Erdem, O. (2009). Balkanlarda Türk Kültürü: Osmanlı Sonrası Kosova'da Yaşayan Türklerin Kültürel Özellikleri ve Türkiye ile İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme. *I. Uluslararası Balkanlarda Tarih ve Kültürü Kongresi Bildiri Kitabı* (s. 147-162). Priştine.
- Yener, A.T. (2021) *Kosova Türklerinin Unutulmaz Lideri: Süleyman Brina*. <https://www.turkishnews.com/2021/10/21/kosova-turklerinin-unutulmaz-lideri-suleyman-brina/>. Erişim Tarihi: 14 Mart 2025.

Ek:

Sembol	Şiir	Şair
Liderlik-Yol Göstericilik Sembolleri		
Işık/Aydınlık	Atatürk	Arif Bozacı
	Atatürk'ü Anarken	
	Sevgin Yunus'un Yağmurudur	
	Yaşayan Bir Yeşildir Ülkün	
	İçimizdeki Çiçek	
	Doğumunun Yüzüncü Yılında	Suat Engüllü
	Atatürk	Bahise Potok
	Kalbimizde Sen Büyüyorsun	Bayram İbrahim Rogovalı
	Kimi Kere	İskender Muzbeg Şefikoğlu
	Atatürk	Hüseyin Salihoğlu
	Dörtlükler	Ali Rıza Saraçoğlu
	Atam	

Güneş	Atatürk	Arif Bozacı
	Atatürk'ü Anarken	
	Yaşayan Bir Yeşildir Ülkün	
	İçimizdeki Çiçek	
	Atatürk Anısı	Şükrü Ramo
	Atatürk Eseri	
	Rahat Olsun Kurduğun Türkiye	
	Ağlıyoruz Ardınıza	Bayram İbrahim Rogovalı
	Ağıt	Nusret Dişo Ülkü
	Ata'ya Çağrı	Aydın Ahmet
	Atatürk	Hüseyin Alibabaoğlu
	Atatürk'e	Ali Halil
	Dörtlükler	Ali Rıza Saraçoğlu
	Atanı Tanı Çocuğum	
	Batı Trakya Türklüğünden Ata'ya	
Ay-Yıldız	Kızım Ergüneş Atatürk'ü Posta Pullarından Öptü	Bayram İbrahim Rogovalı
	Kalbimizde Sen Büyüyorsun	
	Dörtlükler	Ali Rıza Saraçoğlu
	Batı Trakya Türklüğünden Ata'ya	
	Rahat Olsun Kurduğun Türkiye	Şükrü Ramo
Yaşam Kaynağı-Sonsuzluk Sembolleri		
Mavi/Göz	Atatürk	Arif Bozacı
	Ata Dedim Ata Dedim	Süleyman Brina
	Doğumunun Yüzüncü Yılında	Suat Engüllü
	Ölümsüz İlke	Vefki Hasan
	Atatürk	Bahise Potok
	Kimi Kere	İskender Muzbeg Şefikoğlu
	Ağıt	Nusret Dişo Ülkü
	Atatürk'ü Anarken	Sabit Yusuf
	Atamın Gözleri	Sevkan Tahsinoğlu
	Sen Ölmedin	Mustafa Yılmazkaya
Kan	Sevgin Yunus'un Yağmurudur	Arif Bozacı
	Yaşayan Bir Yeşildir Ülkün	

	On Kasımları Yaşatmak	Zeynel Beksaç
	Anadolu	Mürteza Büşra
	Atatürk Eseri	Şükrü Ramo
	Atatürk'ü Anarken	Sabit Yusuf
	Ata'ya Çağrı	Aydın Ahmet
	Atam	Ali Rıza Saraçoğlu
	Bandırma Vapuru	
Deniz/Irmak	Atatürk	Bahise Potok
	Rahat Olsun Kurduğun Türkiye	Şükrü Ramo
	Ata'ya	Altay Suroy Receboğlu
	Kalbimizde Sen Büyüyorsun	Bayram İbrahim Rogovalı
	Atatürk'ü Anarken	Sabit Yusuf
	Atamın Gözleri	Sevkan Tahsinoğlu
Su/Yağmur	Atatürk	Arif Bozacı
	Atatürk'ü Anarken	
	Sevgin Yunus'un Yağmurudur	
	Samsun'da Bir Gün	Avni Engüllü
	Ata'ya	Altay Suroy Receboğlu
Ağaç/Orman	Atatürk	Arif Bozacı
	Atatürk	İsmet Jable
	1973'ün On Kasım'ında	
	Ağır	Nusret Dişo Ülkü
	Atamın Gözleri	Sevkan Tahsinoğlu
İlke ve Devrim Sembolleri		
Çiçek/Gül	Atatürk	Arif Bozacı
	İçimizdeki Çiçek	
	Samsun'da Bir Gün	Avni Engüllü
	Doğumunun Yüzüncü Yılında	Suat Engüllü
	Atatürk	İsmet Jable
	1973'ün On Kasım'ında	
	Atatürk Eseri	Şükrü Ramo
	Kalbimizde Sen Büyüyorsun	Bayram İbrahim Rogovalı
Beyaz	Mustafa Kemal'in Doru Atı	Nimetullah Hafız
	Atatürk'ün Güvercini	Hasan Mercan

	Atatürk Eseri	Şükrü Ramo
	Atatürk'ü Anarken	Sabit Yusuf
	Önderimiz Mustafa Kemal Paşa	Ali Rıza Saraçoğlu
	Batı Trakya Türklüğünden Ata'ya	
	Ölüm Yıldönümünde	Mustafa Tahsin
Yeşil	Sevgin Yunus'un Yağmurudur	Arif Bozacı
	Yaşayan Bir Yeşildir Ülkün	
	Bir Ata'nın Yılmaz Kenti	Altay Suroy Receboğlu
	Atatürk'ü Anarken	Sabit Yusuf
Güvercin	Atatürk	Arif Bozacı
	Ölümsüz İlke	Vefki Hasan
	Atatürk'ün Güvercini	Hasan Mercan
Ruh-Ölüm Sembolleri		
Kuş	10 Kasım	Osman Baymak
	İçimizdeki Çiçek	Arif Bozacı
	Ölümsüz İlke	Vefki Hasan
	1973'ün On Kasım'ında	İsmet Jable
	Atatürk Anısı	Şükrü Ramo
	Kalbimizde Sen Büyüyorsun	Bayram İbrahim Rogovalı
	Ağlıyoruz Ardınıza	
	Kimi Kere	İskender Muzbeg Şefikoğlu
Rüzgâr	Atatürk'ü Anarken	Arif Bozacı
	1973'ün On Kasım'ında	İsmet Jable
	Atatürk Eseri	Şükrü Ramo
	Kimi Kere	İskender Muzbeg Şefikoğlu
Sonbahar/Sarı Yapraklar	O Yaşasaydı	Özbeyin Aksoy
	Atatürk	Osman Baymak
	10 Kasım	
	İçimizdeki Çiçek	Arif Bozacı
	1973'ün On Kasım'ında	İsmet Jable
	Ağlıyoruz Ardınıza	Bayram İbrahim Rogovalı
	Kimi Kere	İskender Muzbeg Şefikoğlu
	10 Kasım	Rahmi Ali
Kara/Karanlık	Kalbimizde Sen Büyüyorsun	Bayram İbrahim Rogovalı

	10 Kasım	Rahmi Ali
	Atatürk'e	Ali Halil
	Aşk Her Yanımız Sana	Naim Kâzım
	Önderimiz Mustafa Kemal Paşa	Ali Rıza Saraçoğlu
Sevgi-Aşk Sembolleri		
Bülbül	Atatürk	İsmet Jable
	Atatürk Anısı	Şükrü Ramo
	Önderimiz Mustafa Kemal Paşa	Ali Rıza Saraçoğlu
	Mustafa Kemal En Büyük İsim	
Ateş	Atatürk Eseri	Şükrü Ramo
	Atatürk	Hüseyin Alibabaoğlu
	Dörtlükler	Ali Rıza Saraçoğlu
	Atam	
	Bandırma Vapuru	
	Mustafa Kemal En Büyük İsim	
	Ölüm Yıldönümünde	Mustafa Tahsin

Tablo 1: Balkan Türklerinin Atatürk Şiirlerinde Ortak Semboller

Etik Beyan ve Açıklamalar:

1. Bu makalenin yazar(lar)ı, etik kurul iznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
2. Bu makalenin yazar(lar)ı, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
3. Bu makalenin yazar(lar)ı, kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf gibi bütün belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
4. Bu makalenin benzerlik raporu bulunmaktadır.

Extended Summary

The Turkish presence in the Balkans was made permanent by the settlement policy implemented by the Ottomans in the regions they conquered and thus continued for centuries. Especially after the conquests of the 14th and 15th centuries, Turkish culture rapidly established itself in these regions through the settlement of Anatolian Turks in these conquered regions. The Ottomans' tolerant administrative approach laid the foundation for centuries of peace and tranquillity between Muslim and non-Muslim communities living in the Balkans. However, the nationalist ideology that spread from Europe to the rest of the world after the French Revolution disrupted the peace and tranquillity in the region by the 19th century, leading to non-Muslim uprisings against the Ottomans. During the Balkan Wars, the Turkish elements here were exposed to the hostility of non-Muslims, and the Turks who wanted to save their lives migrated to Anatolia in masses during this period. The Turks, who insisted on not leaving their lands, have continued their struggle for existence by

preserving their cultural and national identities until today. Balkan Turks closely followed every phase of the War of Independence that began in Anatolia after the Armistice of Mudros. Therefore, the struggle for freedom and existence that Atatürk started against Western imperialism made him a great hero and a great symbol of independence in the eyes of the Turks who became a minority in the Balkans. Atatürk's principles and revolutions were better understood, especially in the Balkans, which were politically reshaped after World War II. All these political and social developments have enabled the importance of Atatürk's ideas to be further embraced in this geography and the love for him to continue to grow every day. This study aims to identify the common symbols prominent in Balkan Turks' Atatürk-themed poems and to determine the perception of Atatürk in the Balkans. The study is limited to the poems of the Turks of Yugoslavia and Greece on the subject of Atatürk, which are included in the anthology titled *Atatürk İçin Türkiye Dışında Yazılan Şiirler*. In order to better understand the commonalities between the meanings they acquired, the symbols identified were classified under five headings: "Leadership-Guidance Symbols", "Source of Life-Infinity Symbols", "Spirit-Death Symbols", "Principle and Revolution Symbols" and "Love Symbols". Considering the common symbols and emotions in the poems of Balkan poets, these poems can be divided into five categories: "poems about Atatürk's leadership and guidance," "poems emphasizing Atatürk's role as a source of life for the Turkish nation," "poems about the importance of Atatürk's principles and revolutions," "November 10th poems about the sorrow felt at Atatürk's death," and "poems about the deep love and devotion the Turkish nation feels for Atatürk." The symbols chosen by the poets are shaped by the emotions and thoughts they wish to express, as well as the central theme of the poem. When this categorization is evaluated in turn, the conclusions reached can be summarized as follows: 1. In their poems about Atatürk, Balkan Turks frequently stated that he was an unparalleled leader for the Turkish nation, stating that he guided the Turkic world with his ideas and revolutions. Poets used symbols of light/illumination, the sun, and the crescent and star to emphasize these qualities of Atatürk. 2. In their poems, Balkan poets used various symbols to express Atatürk's military genius and transcendent ideas, expressing his role as a lifeblood for the Turkish nation. It is noteworthy that the poets, in this regard, combined the colour of Atatürk's eyes with the colour of blue, evoked by the sea, river, water, and rain, to lend a certain fluidity and depth to their narratives. In addition to these symbols, poets also employed symbols of blood, trees, and forests, emphasizing Atatürk's vital importance to the Turkish nation. 3. Atatürk's indispensable importance to the Turkish nation is confirmed by the enduring nature of his principles and reforms. In particular, the principle of "Peace at home, peace in the world" was frequently expressed in poetry by Balkan Turks as a reflection of his peaceful worldview. In order to concisely express Atatürk's principles and reforms in their poems, Balkan Turks frequently utilized the symbolic connotations of white and green, along with the symbols of doves and flowers. 4. When poetry by Balkan Turks on the theme of November 10th is generally evaluated, the most common emotion that emerges is sadness. Many poets have attempted to embody these feelings and thoughts by symbolizing the sorrow felt in the face of his death as autumn and the falling of yellow leaves. On November 10th, not only the Turks of Turkey but all Turks worldwide who have internalized Atatürk's ideas grieve and shed tears for him. However, the most important consolation poets find is that, although Atatürk has departed this world in body, he remains an immortal leader who will forever live on for the Turkic world with his ideas, principles, and revolutions. Therefore, poets have also utilized the symbols of birds and wind to symbolically express this immortal spirit. During the years of the War of Independence, the Turkish nation's struggle for existence and the mortal threat of war were associated with the symbols of darkness and darkness in some poems. 5. According to the common emotion and thought generally emerging in poems about love for Atatürk, Atatürk is embraced as an eternal source of light that breaks through darkness and the bright horizon of the Turkish nation. Many Balkan poets have characterized Atatürk as the "sun" and its symbolic meanings. His ideas, principles, and the revolutions he implemented paved the way for a profound love and gratitude towards Atatürk among ministers. Atatürk's National Struggle against imperialism and occupying powers was met with great admiration by all Balkan Turks. If we follow Atatürk's example, the Turks, currently condemned to live under the flags of other states, will undoubtedly one day achieve their independence. The common sentiment in poems about Atatürk's love is gratitude, appreciation, enthusiasm, and excitement.